

Specifica methodus recentior, cancrum sanandi, cujus historiam, analysimque chemicam, et medicam practicam / ... exponit ... Achatius Gaertner.

Contributors

Gaertner, Achatius.
Gmelin, Philipp Friedrich, 1721-1768.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Typis Erhardtianis, [1757]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/p94ctpqm>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

23,809 / B

F. xiv. c.

9
SPECIFICA METHODVS
RECENTIOR,
CANCRVM SANANDI,
CVIVS
HISTORIAM, ANALYSIMQVE CHEMICAM,
ET MEDICAM PRACTICAM,

RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO.

IO. CAROLO LVDOVICO,
COMITE PALATINO RHENI, DVCE BAVARIAE,
COMITE VELDENTIAE ET SPONHEMII rel. rel.

PRAESIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO,
DN. PHILIPPO FRIDER. GMELIN,
MEDICINAE DOCTORE,
BOTAN. ET CHEM. PROFESSORE PVBL. ORD.

PRO CONSEQVENDO LEGITIME
DOCTORIS MEDICINAE GRADV
PROPRIO EXARATAM VITVLO
PVBLICAE VENTILATIONI EXPONIT
D. V. MARTII MDCCLVII.

ACHATIVS GAERTNER, Caluensis.

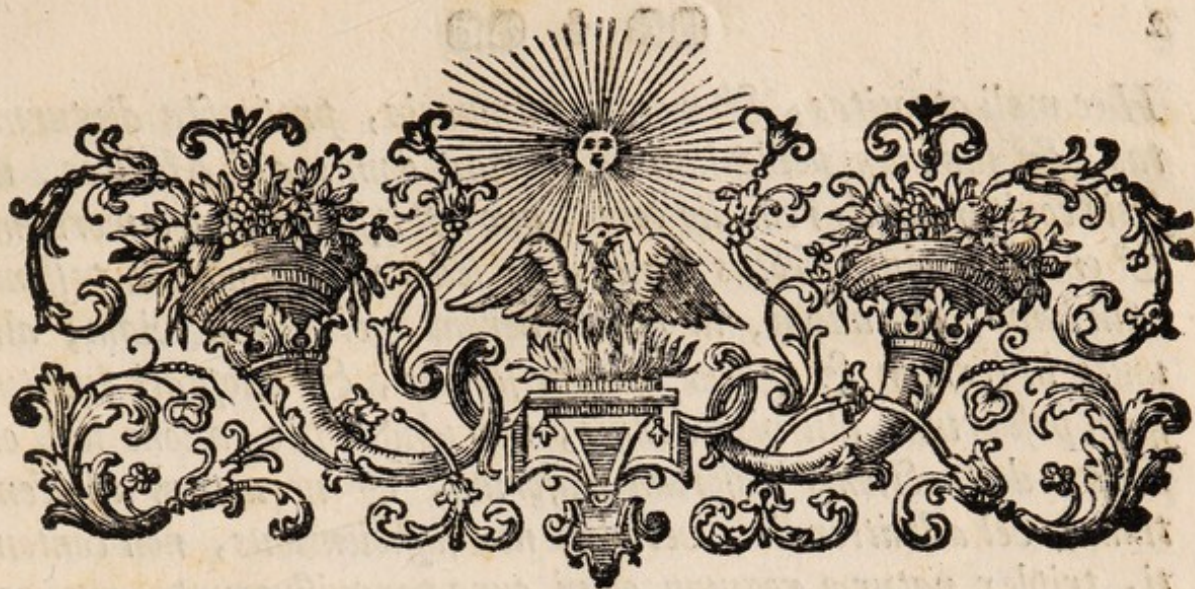
TVBINGAE, TYPIS ERHARDTIANIS.

8. Eschen. 73

[757]

94350

Q. D. B. V.

PRAEFATIO.

*T*ot inter, tantaque mala, quæ miseros cruciant mortales, ac felicitati, sanitati, & vitæ insidias struunt maximas, jure meritoque primum occupat locum fonticus ille morbus, qui Medicis diu Cancris nomine innotuit. Hic enim omnia illa loca, quæ corripit, destruit, omnia deuastat, & sic nonnunquam lentam, nonnunquam citam, & celerem caussatur mortem, omnibus Medicorum tentaminibus, omnibus conaminibus, quibus huic debellando, & extirpando studuerunt, sæpe sæpius insultat, & atrocissimis doloribus torquet miseros infectos, intolerabili foetore replet omnia, & qui plane confirmatus est, certo certius animam e sua sede corporea exterminat.

A

Hæc

*Hæc mali atrocitas, & morbi contumacia, protracta diuturnitas, & summum periculum impulerunt omnis ævi Medicos, ut serio cogitarent de remedio certo, quo & ipsum domare morbum, & crudeles ejus effectus lenire, ac sedare quodammodo possent. Alii hanc, alii aliam, id ut obtinerent, selegerunt viam; alii unice in ferrum & ignem omnem salutis, & exoptati euentus spem posuerunt, alii his externis, non ubique pro ratione loci, ob metum destructionis vasorum majorum, & neruorum adjacentium, vel admittendis, vel alibi non sufficientibus, non contenti, triplex naturæ regnum omni cura perquisiuerunt, quo remedia eruerent interne danda, sufficientia, præstantia, non neglectis tamen omnibus externis remediis, exsiccantibus, mundificantibus, ut sic junctis viribus debellarent hostem horrendum, & infensissimum. E vegetabilibus illa corpora, quibus narcotica vis inest, reuera multum præstiterunt, sic exempli gratia Cicutæ, Atropæ, Hyosciami, Papauer album, in- & externe applicata, multum leuaminis attulerunt. * Atropæ grj. in aqua fontana infusum, ægroque, Cancro jam ad summum gradum producto laboranti, quotidie propinatum, post sumtas dicto modo sex hujus herbæ drachmas, abstulit plenarie sævum hoc malum, & perfectæ reddidit sanitati ægrum hoc obsessum. Sic etiam Phytolacæ folia recentia, Cataplasmatibus forma imposita Cancro, multis abhinc annis observationibus edocti laudauerunt Angli, tanquam specifica virtute plenam
ejus*

* In nouellis Gættingensibus tota hæc cura a Prof. Grœningensi TIBERIO LAMBERGEN instituta & communicata recensetur. vid. A. 1755. plenius autem e lectione inaugurali hujus Medici, sistente ephemeridem perfuncti carcinomatis, Grœningæ 1754. apud Henr. Fechner. habet hanc methodum promptuarium Hamburgicum, cui tit. Hamburgisches Magazin, T. XVI. P. I. Hamburg und Leipzig 1756. vernacula editum. pag. 511. sq.

ejus persanationem præstantia. Nec minus e regno animalis millepedum succum, & jussula saturata e carne viperarum singularibus aliqui extulerunt laudibus. E familia mineralium Medici practici interna æque, ac externa sumserunt pharmaca, quæ inter mercurius, & ejus præparata eminent; hic etiam dulcis redditus, provide corpori ingestus, progressum cancri teste multa experientia retardavit; singularem enim corpus hoc, & quasi specificum in sedem Cancris communem, glandulam scilicet, exerit effectum. Quæ igitur ab ullo remedio speranda erit medela in hoc indomabili fere morbo, certo certius hanc præstabit argentum viuum, ex ratione, & effectu recensitis. Sunt quidem, qui plane denegant remediis specificam, & constantem efficaciam in unumquodque individuum, diuersam ætatem, sexum varium, consuetudinem, victus & vitæ rationem, idiosyncrasiam, quæ omnia mirum in modum variant, talem determinatum effectum non admittere profitentes. Nec ibo inficias, carere humanam cognitionem specificis talibus, quæ nullos ullo in casu limites metuant, ea vero, qui desiderat & expectat, humanum omne, id est, imperfectionis minutias abesse vult ab homine; non alia sperari debent specifica, quam quæ sua efficacia indiuidualibus morbis, forsitan & partibus humani corporis viui constantissimum, exemplisque rarissimis fallentem salutiferum effectum opponunt, & imprimunt. Atque sic habemus oppido nonnulla medicamenta, quorum constans effectus innuit, non plane rejicienda esse hoc sensu specifica. Sic Jalappa, & reliqua purgantia semper mouent aluum; Opium neruis Europæorum constanter soporem inducit; Mercurius ptyalismum excitat; Rubia tinctorum ossa rubro colore tingit; Peruvianus cortex certo certius febriles motus suppressit, Datura insaniam creat; forte plura talia latent ad alios morbos remedia; felices Medici, si nouissent! Nonne ergo hæc probare

videntur, certam, immutabilem, & specificam vim remediis multis datam, & a natura concessam esse, quæ, quanquam a diuersitate constitutionis ægrorum, quibus propinantur, limitetur quodammodo, attamen semper efficaciæ suæ directionem eandem seruat. Non autem negandum est, multa remedia pro specificis venditari, quæ talia non sunt, & contra vero est simile, dari plurima, quæ ignorantur, & futuræ ætati detegenda adhucdum sunt. Placuit dissertatione hac inaugurali discutere remedium singulare contra Cancrum, & ratiociniis, ac observationibus disquirere, quantum aduersus hunc morbum rebellem id præstare possit, & qua ratione agat? Est compositum quidem, sed potissimus rei cardo videtur in præparato chemico mercuriali verti. Describam illud cum suis effectibus candidè, tumque, ut felicius ejus analysin, & agendi modum prosequi possim, præmittam concisam Cancri historiam, quæ fideliter genesin, & naturam ejus, causas & phænomena exponat. Sequetur hanc, Anatome ipsius remedii specifici chemico-medica sollicita. Ex his autem omnibus inter se collatis, & mutuo sibi applicatis modestam construam epicrisin, quæ a priori etiam illustret quodammodo possibilitatem hujus effectus, cum prudens Medicus non absque opprobrio credulitatis adeo facile specifica talia obtrudere sibi patiatur.

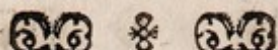

TRACTATIO.

§. I.

Collegam primo curate data omnia, quæ themati præsentī enodando seruiunt. Atqui vero inter ea præcipua est specifici contra Cancrum plena historia, quam paucos ante annos Petropoli Turingam perscripsit B. D. D. GMELINO, Excell. Dn. Præfidis Fratri, Chemiæ & Botanic. Professori heic olim publ. ord. DN. D. SANCHEZ, nunc Lutetiis Parisiorum viuens, natione Lusitanus, practicus felicissimus, & obseruator candoris puritate celeberrimus. Verba ejus his in literis ita habent: *Mitto tibi ad finem descripta remedia, quibus vidi persanatum nasi cancrum, qui jam ad ossa penetrauerat, & ad jugalia usque semet extenderat.* DN. NITCH, cui ego hanc impertitus fui methodum, applicuerat eam ægro per trimestre, cujus sub finem perfecte sanatus fuit, nec metue quicquam ab ejus usu, obseruatis cautelis adjectis; optimo cum successu ea sic usus fui, ego plus quam vices in lue venerea; omnis medendi methodus huc redit: *℞. Mercurii sublimati albi corrosui grana quatuor, spiritus vini uncias quadraginta octo, m. exactissime, seruentur; singulis diebus assumenda uncia una mane, alia vespere, desuper bibendæ sex uncie feruidi decocti. ℞. Rad. Sarsaparill. uncias quatuor, Rad. altheæ unciam unam, Lign. Sassafr. drachmam unam, coq. sec. a. in V. quadrant. aquæ per horas duas, lento igne, clauso vase; colaturæ quatuor librarum, capiat uncias sex, post spiritum vini, & singulis biberiis mane in lecto ad sudorem componatur corpus, tectum semper seruandum in perspiratione, capite, collo, auribus bene munitis, aliter tussis, diarrhœa, capitis immanes dolores superueniunt. Cancro ex-*

terne applicentur sequentia: *R. Acet. Sambuc. unciam dimidiam, aquæ rosarum, & Samb. aa. libr. dim. Salis Ammon. drachmam dim. Spiritus matric. drachm. unam, vitrioli cyprici grana quinque, m. f. fofus, pannis laneis excipiendus, quater de die applicandus egelide, & per dimidiam horam feruandus, post linimento inuncto, plumaceolo excepto, sc. R. Aceti Litharg. unciam unam, Sacchari Saturni scrupulum semis, Succī semperuiui majoris recenter expressi unciam unam, Unguenti nutriti unciam unam semis, subigantur inter se optime, fiatque linimentum; sic per tres menses ad sanationem usque hæc applicentur omnia interna & externa.* Hæc sunt ipsissima cel. D. SANCHEZ verba, & ex iis apparere videtur, illum in mercurium sublimatum omnem felicitis euentus rationem posuisse, ab eoque specificam, propriamque medelam expectare.

§. II.

Subjungam statim Cancrī historiam in prologo promissam: *Cancer, Carcinoma* *) est Tumor durus, solidus, a potiori glandulosus, a paruo principio lente increfcens, difficile resolubilis, sub cujus incremento doloris sensus major est, minorue, intimaque corruptio, rupturam minitans malignam, insanabilem, vel & ipsa tumoris accidit ruptura.

§. III.

Ergo cancri rudimentum primum est tumor durus in glandulis, ortus paruo principio; talem tumorem appellant

* Veteres usi fuerunt vocabulo cancri, quo recentiores pro carcinomate utuntur, ut exprimerent gangrænā, frequentius, carcinomatis contra vocem soli dederunt cancro, eadem significatione, quam hodie cum veteribus tribuunt carcinomati, quod probat HEISTERVS in suis *Chirurgiæ Institutionibus* e variis CELSI locis.

lant scirrhum autores. Diuiditur scirrhus in exquisitum, & non exquisitum; exquisitus dicitur: sensu & dolore carens, non exquisitus, dolorem quidem non habens, sed tamen sensum. Debemus probe discernere reliquos in corpore obuios, duos tumores a scirrho, differunt enim ab hoc actu ratione euentus, & saltim ratione duritiei conueniunt. a) Tumores ergo Scirrholdes appellandi sunt magis; locus, materiæ contentæ densitas, pertinax, quam omnibus remediis opponit resistentia, & facilis in cancrum degeneratio distinguunt scirrhum a multis aliis tumoribus duris.

§. IV.

Veteres latius quidem sumserunt scirrhi vocabulum, eoque omnes fere indurationes, prominentesque supra cutem excrescentias e quacunque causa ortas, resolubiles, vel irresolubiles insigniuerunt nomine. Sed hac ratione nullus esset Scirrhus determinatus affectus præternaturalis. Multæ occurrunt insuper eminentiæ duræ, propriis etiam nominibus insignitæ, quæ per totam vitam innocuæ manent, &, licet aperiantur, cancri tamen naturam non facile induunt. Huc mea sententia referendi sunt sequentes tumores, ex. gr. scrophulæ, phyma, phygethlon, bubo, parotis, epinyctis, furunculus, omnes verrucarum species &c. quæ omnes, & singulæ indurationes, experientia teste, vel resoluuntur, vel, si in abscessum migrant, facilius digeruntur, consolidantur, sananturque. Si etiam unus, vel alter ex hisce dictis tumoribus malignitatis quid alat, magis tamen remediis adhibitis obsecundant,

a) Clar. VAN SWIETEN *Commentaria in BOERHAAVE Aphorismos de cognoscendis & curandis morbis*, T. I. p. 844. edit. Hildburghus.

secundant, minus serpunt, crebriusque curantur, ac scirrhus malignus, & cancrofus redditus. Tumores illi cystici, folliculosi: meliceris, atheroma, steatoma, sponte nonnunquam in abscessum desinunt, vel incisione & remotione materiæ contentæ feliciter sanantur; excrescentiæ autem fungosæ, carnosæ: ut fungus, ficus, epulis, sarcoma, sarcocele, ratione ortus, incrementi, naturæ, duritiei, symptomatum, atque euentus magis cum Scirrho conueniunt, & hos tumores, ut Scirrhos male tractatos in cancrum abire docuerunt *b)* obseruata practicorum.

§. V.

Scirrhus ergo est, & manet peculiaris, atque distinctus tumor, qui sinistre medicatus, intempestiue motus, summum malignitatis, & detestabilis corruptionis gradum, quem *Cancrum* tum appellamus, induit.

§. VI.

Indiuiduus ergo *Carcinoma* est Scirrhi maligni comes; sarcomata exulcerata etiam deplorabilem talem deuastationem afferunt, similemque partibus inurunt necem; ambo hi tumores duri, paruum sumunt initium, ambo doloris sunt expertes, ambo recentes, nec inueterati sensum habent, ambo in augmento adjacentia vasa turgida, varicosa reddunt, hæcque atro, & crasso replent sanguine; ambo medicationem respuunt, utrumque denique malum tandem in horrendam illam exulcerationem cancrofam terminatur; *c)* hinc color ulceris, squalor, odor, ab-

b) IOH. GRASHVIS *Exercitatio medico-chirurgica de Scirrho & Carcinomate*, Cap. V. p. 56. edit. Amstelod. 1741.

c) Idem loco cit.

abominabilis, ipso malo fere intolerabilior in utroque casu unus & idem. *d)* Denique etiam ratione caussarum maxime inter se conueniunt; unica, & characteristica differentia in loco affecto quærenda erit. Sarcoma glandulam etiam obsidere potest, quanquam non semper obsideat, scirrhus autem non aliam sedem, quam in glandula eligit. *e)*

§. VII.

Caussæ hujus mali remotæ infinitæ esse possunt; errores in diætâ, qui spissos, viscidos, pituitosos gignunt humores; animi pathemata, ira, mœror, terror, vel & contusiones, nec non euacuationes, aut artificiales, aut naturales interceptæ, & omissæ, inflammatio partium prægressa; proxima causa scirrhi, & antecedens Cancris est obstructio, & induratio humoris in glandula.

§. VIII.

Glandula est congeries, vel fasciculus vasorum minorum diuersæ fortis, in glomus peculiare diuersimode inter se complicatorum, contortorum, implicatorum, medianteque cellulosa tunica inter se conjunctorum natus, eum in finem, ut determinatum huc aduectum fluidum fecernant, colligant, mutant & corrigant. Vasa in dicta glandula conspicua sunt: 1) arteriosa, 2) venosa, & lymphatica duplicis generis, unum, quod succum in cauum quoddam, alias folliculum nuncupant, exonerat, alterum,

d) IOH. GRASHVIS loco cit.

e) HIPPOCRATES *de morbis mul.* L. II. CELSVS L. V. Cap. XXXVIII. GALENVS *de præcognoscendis ex pulsu* L. IV. it. ad GLAUC. L. II. cap. 4. VESALIVS *chir. magn.* L. V. Cap. XVII. FRID. HOFFMANN *Med. rat. syst.* T. IV. P. V. Cap. VI. BOERHAVE *Aph. de cognoscendis & cur. morb.* p. 484.

rum, quod iterum reforbet, & denique fibrillæ nerueæ ubique obuiæ; hæc omnia tandem vasculosa teguntur membrana, totumque hoc corpus salutatur glandula.

§. IX.

Trifariam hæc glandulosa corpora dispescunt Anatomici utplurimum: illa, quæ receptum & secretum succum in suis folliculis ad debitum usque tempus recondunt, & denique per proprium excretorium ductum ulterius pellunt, simplices appellant glandulas, quæ autem & folliculo, & excretorio ductu carent, salimque vasis lymphaticis, lacteisque transitum concedunt, conglobatas salutant, si denique plures simplices glandulæ collectæ, coaceruatae, atque per cellulosam inter se junctæ, utcunque laxæ, propriis suis emissariis in unum communem confluunt excretorium ductum, propriaque membrana comuni cinguntur, conglomeratam nominant glandulam alii, alii simplicem compositam. *f)*

§. X.

Apparet ex hac glandulæ notione, nullibi magis stagnationem suboriri posse, quam in ipsa glandulosa compage, & scirrhum facile hic nasci. Mira conuolutio enim, & implicatio vasorum subtilissimorum facit, ut liquida justo crassiora, tenacia, hæc vasa non subire queant, sed ea magis oppilent.

§. XI.

Ex antecedentibus §§. patet, glandulam e minimis vasis diuersæ fortis conflari, multum ergo intererit, inquirere,

f) RVYSCHIVS in *resp. ad epist. BOERHAAVII*, de glandula. HALLER in *notis ad prælect. acad. Boerhaavii in institutiones rei medicæ*, Vol. II. p. 387. sq.

quirere, ubi, & in quo vase proprie occurrat obstructio? Hæc enim consideratio in Therapia magni est momenti. Si vasi adferenti hæret impacta crassa materia, spes superest, ut unda a tergo premens, atque a vi vitæ impulsæ, hanc soluat, protrudatque; si vero in secernente vase tale quid obtinet, ubi impulsus jam minor est, plus erit periculi; si in cauo, ubi deponitur secretum fluidum, similis occurrit stasis, multo minus speranda erit resolutio; si denique in interstitiis cellulosa tunicæ, vasa glandularum inter se cingentis, suboritur talis inspissatio, vix resolutio obtinenda erit, quoniam quasi extra leges circulationis impactum positum est; deinde non solum ratione loci, sed etiam ratione materiæ diuersæ, quæ in hac glandula alia, in illa iterum alia existit, stasis occurrens consideranda erit.

§. XII.

Si in tali descripta glandula transcolandum fluidum, ob crassitiem immeabile, retardatur, fluidiore parte resorpta, reliqua crassa materia immobilis hæret, auctaque per affluxum noui, itidem spissi, liquoris distendet glandulam, tandemque magis magisque indurata efformabit scirrhum, qui diu absque omni incommodo parua mole, & sine celeri augmento in uno eodemque statu permanere potest, si saltim in adferentibus vasis, præparantibusque hæreat impactum, irresolubile; si e contra in interstitiis, atque alueolis cellularis tunicæ, valde extensilis, resideat, eoque deponatur tenax, spissa materia, breui ingentem molem potest excrescere tumor durus; constat enim e physiologicis, hanc cellularem tunicam miram pati extensionem, atque contractionem; docent id obesi homines, a morbo prægresso macilenti redditi, breui post superatum morbum iterum pingues euadentes;

hæ ergo cellulæ in statu naturali a deposito adipe extensæ, atque dilatatæ patientur in statu præternaturali eadem, similemque admittent expansionem; probat id etiam emphysema, vel artificialis inflatio; si denique lumina vasorum resorbentium sunt obstructa, ut nec liquidiorum partem magis recipere valeant, celerius augebitur distensio, crescetque tumor scirrhusus.

§. XIII.

Natus priori §. descriptus scirrhus, per multos annos innocuus, omnisque doloris expers permanere potest; si autem incongruis medicamentis mouetur, vel diætæ erroribus, animique affectibus irritatur malum, accedentibus ataxiis euacuationum naturalium, in refractarium illum morbum, *Cancrum* nempe, transire solet.

§. XIV.

Indolentia hujus Tumoris dependere videtur a pressione neruorum, qua influxus fluidi neruei in has partes quodammodo imminuitur, a lenta compressione fibrarum omnium, & hinc inducta plenaria tandem anaesthesia, quamuis & raritas pauciorum, quæ glandulas a potiori adeunt, fibrillarum neruearum hic pariter aliquam pro absentia doloris symbolam conferat.

§. XV.

Impacta, condensata, incarcerata massa, quiescens, expers hætenus acrimoniæ, nulla creans incommoda, saltemque parti, cui inhæret, functionem suffurans, vicina non turbans, & hac ratione mitis, atque blanda, a causâ quacunque, vel externa, vel interna mota, inflammatione orta in vicinis vasis, indolem mutat suam, indolentiam excipit dolor, magis inflatur tumor, fit liuidus, fuscus, niger, adjacentia vasa inflammata tument, & varicosa
red.

redduntur, atque sic scirrhi in cancrum transitus peragitur, eoque præfente, integris tamen, nec adhuc exelis inuolucris, *occultum* appellant *cancrum*; quando autem a materia jam acri eroduntur pelles hætenus coërcentes, ut foras effluat sanies putrida, corrodens, foetida; *apertum* dicunt *cancrum*.

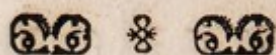
§. XVI.

Dictum fuit hætenus, Cancrum nasci ut plurimum e scirrho: interim non negandum est, in aliis etiam corporis partibus præter glandulam simile oriri posse malum, & quidem absque prægresso scirrho, inprimis autem in illis, quæ ratione functionis certam quasi cum glandulis habent analogiam, & ad quas multa vasa excurrunt lymphatica, quæ scilicet etiam secretorium munus administrant, liquoremque a sanguine jam distinctum, & ad coagulationem, ac spissitudinem aptissimum vehunt; hoc autem non obstante, sententia usque dum assumpta, firmo stat talo, a potiori enim fit denominatio.

§. XVII.

Cancer apertus redditus omnia deuastat, corrodit, campum ulcerosum inæqualem, alibi madente superficie, alibi retorridis, callosis, asperis labiis, ubique valde anomalum aperit, intolerabilem spargit odorem, cadauerosum, vix tolerandum, miserrime cruciat ægros, vasa majora adjacentia exedit, perpetuo ulterius serpit, rodendo, dilacerando obvia vasa majora, hæmorrhagias causatur lethales, diesque noctesque torquet miseros, ichor exudans linamenta illico destruit, intolerabilis odor famulantes inficit, ut contagiosi quid alere videatur; g) tandem
acce-

g) HILDANVS Cent. II. observ. LXXVIII. it. TVLPIVS L. IV. C. 8.

accedentibus aliis symptomatibus, sc. vigiliis, pauoribus, anxietatibus, lipothymiis, spasmodicis vehementibus, motibus convulsivis, tremoribus, mentis alienationibus, & quæ sunt rel. mortem, tanquam ultimum solamen patiuntur ægri, afflictissimamque expirant animam.

§. XVIII.

Descriptus ergo hæcenus horrendus morbus est ille, cui medendi specifica methodus in præsentī dissertatione proponenda, & examinanda resistere perhibetur, & quæ methodus diuersis vicibus applicata a clar. de SANCHEZ virus actu extraxit omne optimo cum successu.

§. XIX.

Causam inquirentes medici proximam, repentinæ mutationis, materiæ antea blandæ apparenter, quietæ, stagnantis, in indolem tam acrem, rodentem, putridam, fœtidam, in diuersas descenderunt sententias. Alii acidam, corrosiuam admiserunt catastrophen; b) alii alcalescentem causticam declarauerunt materiam. i)

Alii

b) ETTMÜLLERVS *oper. medic. Tom. II. P. II. p. 1239.* de causâ canceri agens, sic ait: „Causâ proxima canceri communiter statuitur humor „melancholicus, adustus, seu, ut alio nomine venit, atra bilis, „i. e. si intelligibili sensu explicetur, acidum volatile, insigniter corrosiuum, de natura quasi arsenicali; & seq. §. „hoc ipsum acidum „est occultum in cancro incipiente, crescente, & nondum exulcerato, manifestum autem est in cancro exulcerato.“ BERCHELMANN *Abhandlung vom Krebs p. 28.* „Es ist also der Krebs ein in „denen Glanduln, oder andern lymphatischen Gefäßen von einer sauer, „und corrosivisch gewordenen Lymphe herrührendes, entweder verborgenes, oder offenes um sich fressendes Geschwür.

i) HEVERMANN in den *Abhandlungen chirurgischer Operationen cap. XX. vom Krebs p. 299. §. 477.* „nach innen in der harten Geschwulst zeigt „sich gemeiniglich eine alcalische, scharfe Materie, die zuletzt um sich „frisst, die Haut durchbohret, und den verborgenen Krebs in einen offenen verwandelt.

Alii putredinosum una cum rodente acido statuerunt principium. *k)*

§. XX.

Multum interest, ut perspecte videamus, quid proprie in materia illa corrodente sit accusandum, hac enim cognitione destituti frustra applicabimus remedia, nisi forsitan unum, vel alterum oblatum magis casu, quam ex præuiso euentu proficiat, suumque præstet effectum.

§. XXI.

Mea opinione, saluis quidem aliorum judiciis, alcalinum principium, summe acre, causticum, stupendæ atque horrendæ putredinosæ corruptionis effectus est in Scirrho maligno; probabo hanc meam sententiam, auxiliante chemia, sequentibus argumentis, quantum quidem licet ab analogia experimentorum, quæ fiunt extra corpus humanum viuum, concludere ad mutationes intra corpus hoc accidentes.

§. XXII.

Primo ars nulla hætenus ullo experimento, & in solidis, & in fluidis partibus corporis humani vi vitæ, atque vaforum in humanam naturam conuersis, atque assimilatis acidi tam manifesti detexit præsentiam; neque ipsa id persuadere nobis videntur experimenta Cel. HOMBERG, quæ allegat in actis Parisinis *l)*, cum in sanguine variorum

k) STABLIUS *theor. med.* p. 1315. artic. de cancro sic scripsit: „ruptio ista ratione consistentiæ suæ est, ut optime monent veteres, „neque simpliciter corrosiua, nec etiam simpliciter putredinosa, sed „de utroque participans, nequaquam autem neque purulenta, nec „etiam lenius, & simplicius ulcerosa, sed omnino valde acris, manifestius acido salina, ut instrumenta metallica corrodat.

l) Vid. *Histoire de l'Academie Royale de Sciences*, A. 1712. edit. Amstel. 1715. pag. 98. sq. & pag. 9. sq. p. 352. sq.

variorum animalium, & solo victu vegetabili, & solo animali, & mixto pastorum destillatione acidi passim vestigia inuenit; fatetur enim HOMBERGIVS ipse ad finem destillationis demum fortissimo igne liquorem obtineri rubrum, qui & acidi & alcali notas præ se ferat; scribit, quod e sedecim libris cruoris destillati, non nisi duas uncias liquoris acidi aciditate aceti destillati obtinuerit; post rectificationem productorum primorum super capite mortuo ipsius sanguinis institutam; quis autem nescit, esse insignem admodum vim ignis violenti, mutantem, separantem, destruentem, sæpe quoque noua resoluendo producentem; quis nescit, non mutatum in sanguine, ut humano, ita & brutorum sal manere immixtum marinum, vel culinare, cuius concentratum acidum, inflammabili unitum, ex ultimo urinæ destillatæ liquamine præcipuam constituit phosphori materiam? Quis ergo non suspicetur acidum hoc Hombergianum, ultima Vulcani tortura prolectum, hoc ipsum esse salis marini acidum, dilutum adhuc magis, ac est in phosphoro? optassem etiam, ut indicasset HOMBERGIVS, quo a pastu tempore homini, brutisque subtractus fuerit ille sanguis, quem destillauit; nisi enim in ediam per biduum triduumue pro rato passum fuerit ante subtractionem animal, semper erit suspectus, quod non satis assimilata adhuc habeat aliquam ex ingestis materiam; quid, quod nemo acidus adeo, & austerus esse possit acidi animalis Patronus, ut saluis etiam experimentis his Hombergianis, & quibuscunque deducendis inde corollariis largiri mihi non debeat, longe superius prædominium esse materiæ alcalinæ in sanguine, humoribusque nostris putrescentibus, vel destillatis, si addamus etiam, butyrum, adipem, sebum, destillatione
ne

ne semper in manifestum resolui phlegma acidulum, & oleum. *m)*

§. XXIII.

Acidum ex ingestis præcipue farinaceis, vegetabilibus, in primis viis ortum, cumque chymo remixtum nondum pertinet ad humanam naturam, & partim chymo dilutum, diuersimode mutatur, atque infringitur, partim cum fæcibus aluinis e corpore eliminatur; id etiam, quod forsan resorbentia vasa intrat, tantæ aciditatis non est, ut tam ingentes possit creare noxas, quales in Cancro aperto obseruamus. Vegetabile enim est acidum, non minerale, mitiorem etiam indolem acidi hujus e vegetabilibus ingestis orti probat facilis resorptio per vasa lactea; si enim nimis acre foret, constringerentur hoc lumina vasorum lacteorum, sic, ut non admittere magis possent. Denique in officinis primæ digestionis affusione diuersorum liquidorum quam maxime diluitur, & tandem cum chylo sanguini admixtum, cordis, pulmonum atque vasorum efficaciam, & actionem passum, deletur in sanis corporibus, sic, ut in illis partibus jamjam assimilatis inquilinis, ne minimum vestigium ulla arte chemica detegi possit; quando etiam in corporibus laxis, debilibus ob defectum roboris non bene subiguntur, & mutantur ingesta in nostram naturam, & acidum adhucdum cum crudis non mutatis humoribus vasa pererrat, multa inde prouenire possunt mala, in ipso torrente sanguinis non solum, sed etiam in solidis partibus, ut taceam ea incommoda, quæ jam in primis viis a nimia quantitate talis acidi

m) MACQUEE *Elem. de Chem. praëtiq.* T. II. à Paris 1751. pag. 436. sq. & p. 481.

acidi vegetabilis gignuntur, sc. ructus acidi, ardores ventriculi, iliaci dolores, flatus, tormina; &c. ast plane aliter se habet hoc acidum in illo statu putredinis, quæ in cancro considerata est; docent nos chemica pericula ex omnibus vegetabilibus, etiam acidissimis per fermentationem educi a dentes spiritus, hac autem nimis diu protrahata digestionem putridum nasci foetorem stercorem, tandemque omnia abire in corruptionem foetidam, putredinosam, alcaliscentem, deleta omni acido, & spirituoso, e qua denique massa putrida, & fracida, igne sicco verus sal alcalinus, ast volatilis elicitur; si quis hoc phaenomenon rite perpendit, illico videbit, quid, & quantum acidum in summo illo corruptionis cancrisæ gradu efficiat, facileque intelliget, in perfecta tali putredine, qualis etiam in cancro adest, hoc acidum plane destructum, ab ejus ergo effectu nil metuendum esse.

§. XXIV.

Secundo. Argumentum e facili lactis animalis inclinatione ad acescentiam sumtum, quo probare conantur, non solum acidi praesentiam in nostris humoribus, sed etiam ab eodem acido frequentiores in mammis obortos cancrios, non multum valet. Lac enim est fluidum, nondum plane in humanam naturam conuersum, & assimilantes, atque mutantem illas vires aliquoties circulando per vasa nondum passum est. n) Chylus, dum venæ sinistrae subclaviae

n) BOHNIVS *Circul. anat. phys. progymn.* XII. p. m. 174. „Lac
 „ nil nisi chylus, aut lympa crudior est, cum sanguine mammis ad-
 „ ductus, ab illo intra harum glandulas secretus, in earum alueos la-
 „ ctiferos depositus. „ STAHLII *Theoria* pag. 364. „ Hæc ipsa
 „ vero media adhuc ejus indoles præbet proprie præcipuum argu-
 „ mentum, quod lac reuera nihil aliud sit, nisi chylus, substantia
 nempe

clauiae infunditur, mox una cum sanguine a vena caua superiori receptus, dextroque cordis ventriculo infusus, per arteriam pulmonalem pulmonibus aduectus, ibique agitated, reuehitur per pulmonalem venam ad sinistrum cordis ventriculum, ab hoc iterum in aortam projectus, certa quantitas a subclauis arteriis recipitur, & per mammarias, ab his originem ducentes, mammis ad lac educendum educitur; breue ergo hoc iter, & unus saltem per cor & pulmones transitus nondum ad immutandum sufficit chylum, quamuis contendere nolim, omnem lactis materiam breuissimam hanc emetiri viam, sed & paucam assimilationem, & nativam indolem ingestorum remanentem demonstrat odor & sapor, quem e multis retinet lac separatum. Ad ipsam autem acescentiam, quod attinet, certus ad hanc inducendam requiritur caloris gradus, qui auctus adhuc lac etiam in putredinem, ab alcalescente non parum abludentem, teste foetore, precipitat; euidenter ex his apparet, lactis degenerationem intra mammas in acescentiam multa producere mala, sed canceri causam proximam, quae in summa putredine, qua vegetabiles & animales partes in alcalescentem naturam mutantur, consistit, non posse constituere.

§. XXV.

„ nempe adhuc quadantenus crudior, & a crassi animali remotior,
„ nempe propinquior adhuc illi, unde processit. „ HOFF-
MANNI *Syst. Med. Rat.* T. I. p. 251. „ lac est chylus, non vero san-
„ guis immutatus. „ Notæ HALLERI in *praefat. acad.* HERM.
BOERHAAVII in *institutiones rei med.* Vol. II. pag. 222. „ chylus non
„ transmutatur subito, atque una circumductione per pulmonem.
„ LOWERVS chylum in animalibus quatuor vel quinque horis a pa-
„ stu innatantem reperit, lacti, & chylo receptaculi, simillimum.
„ Cap. V. pag. 237. deinde in homine ex vena secta post pastum ef-
„ fluxisse lac, idem obseruat. „

§. XXV. Tertio. Denique facta cum sanguine, & fero chemica experimenta nullum, uti antea jam dictum, in his manifestant acidum. Si fero a rubra sanguinis parte liberato affunditur sal alcali, nulla sequitur ebullitio, quæ quidem neque acidum affusum comitatur, unde in neutram partem experimenta hæc decidere aliquid videntur; quando autem idem serum calore fouetur, tunc ex inodoro, insipido mutatur in foetidam, acrem, fracidam indolem, alcalescit, intolerabilem spirat odorem, cum acidis efferuescit, & destillatione dat sal alcalinum volatile; cum albumine oui, liquido animali perfectissimo, prorsus elaborato, eundem obtinemus effectum, & urina putrefacta similia offert producta. Si autem hisce animalibus dictis partibus spiritus vini alcoholisatus affunditur, densantur, coeunt, & ab omni putredine immunes per innumeros annos conseruantur. Sic etiam reliquæ animalium partes, nec destillando, nec putrescendo suppeditant acidum præter illud, quod est de sale marino, exceptis obscuris acidi vestigiis in pinguedine, manifestisque in lacte non putrescente, largiuntur contra plurimæ, resolutæ sat magnam alcali volatilis quantitatem.

§. XXVI.

Quarto. Acida, nisi sint fortiora, mineralia, carnes magis conseruant, quam destruunt, & fortissima etiam, etsi carnosas corrodant partes, omnem tamen ab his arcent putredinem, ut recentissime repetitis experimentis didici. Si frustum carnis recentis oleo vitrioli rectificatissimo immergitur, intra viginti quatuor horas tota massa in unum liquidum homogeneous sanguinei coloris migrat,

migrat, & fornacis etiam calori exposita non mutatur ulterius, nec ullus putredinis percipitur sensus. Spiritus nitri fumans simili modo soluit carnem, sed colorem carni proprium plane mutat; a putredine autem insimul præservat. Solutio hæc ultima diaphana, atque pellucida est. Quem denique fugit mos, sale culinari animalium carnes, peregre longe lateque mittendas, condiendi conseruationis gratia? nonne solutio etiam aluminis infecta, & integra animalia per multos annos a corruptione vindicat?

§. XXVII.

Inter se his collatis experimentis prono fuit alueo, acidum corruptionis putredinosæ animalium partium nec causam proximam, nec effectum esse, illos ergo quam maxime falli, qui statuunt, putredinem cancrösam ab hoc acido gigni. Neque pro eo quicquam probat rosarius effectus, quem instrumentis exploratoriis metallicis ichor ex ulcere cancroso emanans affricat, quod argumentum STAHLIVS urget: quis enim nescit, ferrum præsertim, & cuprum ab omni humore, quem vix impurum cognoueris, arrodi tantisper? quis nescit, solis etiam alcalibus volatilibus singularem esse, propriamque in plures materias metallicas, maxime cuprum, efficaciam, ut ex ære speciosissime cœruleam extrahant tincturam; quo experimento tincturæ vere spurix argentii nituntur; o) quem fugit sublimatio ferri ope salis ammoniaci, quæ non fit absque solutione, quamuis in ea non satis tuti sumus ab omni suspitione immixti acidi, quod quidem terræ, partibusque oleosis arctissime unitum ipsum com-
ponit

o) MACQVER *Elem. de Chem. Theor. à Paris, 1753. p. 235.*

ponit alcali volatile; p) quidni ergo varius ille glutinosus, corruptusque humor exulceratione cancroſa natus acerri-
mo alcali volatili foetus eadem præſtare poſſet?

§. XXVIII.

Jam vero propius videam, quid in partes animales alcalia valeant volatilia æque ac fixa? Si carnis frustum recens oleo tartari per deliquium humectatur, atque calori exponitur, mutat ſuaue rubentem colorem in luridum, & breui putreſcit cum foetore: Sed aperte fateor, alcali volatile ſimilem effectum non præſtare, hoc enim affuſum non ſolum carnis colorem rubrum naturalem conſeruat, ſed putredinem etiam diu arcet, unde mea hætenus aſſumta theſis, quæ alcali in putredinoſa corruptione Cancroſionis malignæ cauſſam agere primariam affirmabat, corruere videtur. Cum vero examen chemicum abſciſſarum cancroſarum partium alcalici ſalis volatilis præſentiam ſatis ſuperque comprobet, q) & in-
ſuper

p) MACQVER ibidem, pag. 230.

q) *Memoire de l'Academie Royale de Chirurgie, Tom. I. part. III. pag. 377. à Paris.* Dans le memoire ſur une Tumeur chancreuſe a la mam-
melle par M. FAGET. Clar. Auſtor reſectam cancroſam mammam
in partes diuiſit, unam harum partium magis ulcerofam in aqua ex-
coxit, ut videret poſtea, quales, & cujus indolis extraherentur ſucci
ſub coctione per quatuor fere horas, adhibito fortiori igne durante,
ſpumam denſam, quam a lympha, vel ſucco albumini ouorum ſimili
deriuat, in ſuperficie obſeruauit, & inde concludit: vitiatam lym-
pham in hoc tumore cancroſo extitiſſe cauſſam. De chemica diſ-
quiſitione remanentis a coctione juſculi en ipſa auſtoris verba! p. 314.
„ Je fis le lendemain differentes epreuues ſur le bouillon, il ne
„ laiſſa aucun veſtige d'acidité, ni ſur le cuiure, ni ſur le papier
„ bleu; au contraire etant melé avec le Syrop de violette, il parut
„ contenir un ſel, qui tendoit deja beaucoup a l'alcaliſation; en ef-
„ fet le Syrop prit une couleur verte fort ſenſible, quoique le bouil-
„ lon n'eut encore contracté aucune mauuiſe odeur, qui fit ſoup-
„ çonner

super etiam Clar. BOERHAAVE hujus effectum causticum in sanas partes extra omnem dubitationis aleam posuerit, r) plane non dimittam thesin, & a sententia discedam, hoc enim absolute verum est, acidum non adesse, alcali autem posse demonstrari; forsan etiam adhucdum aliud in summo putrefactionis cancrasæ statu per factam partium resolutionem produci potest principium, quod sali volatili mixtum magis tunc putredinem auget, & promouet, & sic applicationem experimenti, quo probari videtur, animalium carnes affusione soluti salis volatilil alcalici puri, & ab inquinamento reliquarum omnium, in-

„ conner quelque commencement de pourriture; le Suc de la tu-
 „ meur exprimée apporta le meme changement a la couleur du Sy-
 „ rop, & ne fit aucune impressiion sur le papier bleu; & p. 316. le
 „ Suc exprimé étoit un peu epais, je tâchai par differens melanges
 „ de decouurir quelque substance, qui pût le dissoudre, j'essayai
 „ sur tout les agens, qui me parurent le plus actifs, & les plus puis-
 „ sants. Mr. de la CASSAIGNE, Apoticaire du Roy, qui me les
 „ fournit, desira être present a nos experiences; elles nous firent
 „ assez appercevoir, que cette humeur reconnoit peu de dissoluan-
 „ car l'huile de tartre par defaillance la coagula sur le champ, l'e-
 „ sprit de vitriol y excita une efferuescence, & l'epaisit ensuite, le
 „ vinaigre distillé la fit aussi fermenter legerement, & la coagula
 „ un peu &c.

r) Clar. BOERHAAVE in *P. II. Chem. Elem.* p. 321. de Sale volatili agens:
 „ Sal, ille inquit, actus calore corporis humani sani, ocyssime in-
 „ flammatur, exurit, in gangrænosam escharam conuertit, hinc peni-
 „ tus destruit omnem partem corporis humani, cui ita apponitur,
 „ ut motus ejus calore dicto natus cogatur retundi in illam partem,
 „ cui applicatur. Si enim scrupulum puri salis cornu cerui vola-
 „ tilis cuti externæ imposuerit quis, moxque tenax superposuerit de
 „ pice emplastrum, intra semiquadrantem horæ atrum carbunculum
 „ excitatum mirabitur, haud aliter, quam si ferri igniti applicatu
 „ pars fuisset exusta. Quin color, dolor, calor, crispatio cutis sem-
 „ per eodem modo obtinent, humores vero resoluit in saniosam
 „ tenuitatem.

inprimis oleosarum partium crassiorum liberi, non tam sponte in corruptionem tendere, limitat? Et ipsa profecto singularis natura humoris in plurimis depositi, & elaborati glandulis, glutinosa, saponacea, unguinosa, quæ facit, ut recentes multæ glandulæ animales ipsis quibusdam brutis vulgato experimento nauseam, & vomitus creent, persuadet nobis, putrefactionem hanc aliunde quoque augeri, & materiam ex hac putrefactione natam singularis esse debere indolis mixtæ, etsi, quantum chemice determinare licet, atque ad cognitas acrimonias reducere illam, quæ hic eminet, continuo adhuc insistam prædominio alcalinæ volatilis.

§. XXIX.

Denique ad concipiendam putredinem facilis, nec impeditus accessus aëris absolute requiritur, in vacuo enim nulla corruptio, nulla putredo locum habet; liquet ex his, cur materia scirrhuso tumori inclusa tam diu absque omni noxa inhærere possit, & cur tandem tam ab intus irritata, quam etiam tergoribus ruptis ab admissio aëre mota, cito in summam ruat malignitatem?

§. XXX.

Cancrum medicamentis curaturus ex dictis attendat, necesse est, lymphaticum ut plurimum, glutinosum succum in glandulosa compage, vel vasis lymphaticis, vel horum cellulosa tunica hærere condensatum, spissum, quem vis vitæ, actio vasorum, & impulsus humorum ægre possunt legibus circulationis iterum subicere, quare neque scirrhi benigna sperari unquam suppuratio, prout etiam rupto carcere, tam ob summam corrupti,
&

& copiosi humoris malignitatem, quam etiam ob profundam solidorum labem, bonæ notæ pus generari non potest. Hinc ergo cogitet, excitatos, euigilantes, auctos e quacunque caussa, & ad hanc obstructam, semimortuam partem inuitatos, determinatos, ruentesque vitales impetus inducere sensim, & sensim impactæ massæ talem intestinum motum, quem omnem putrefactionem antecedere obseruamus, tandemque facere, ut omnia putrescant, atque alcalescant, vicinaque sana fluida & solida circumjacentia ab hoc singulari putrido alcalescente erodantur, atque corrumpantur, propria quidem corruptione, mixtaque alcalescentia, cujus virus facile contiguus sanis partibus, & solidis, & fluidis affricatur, miscetur, permanensque damnum impertitur, & infundit, ut paucum fermentum materiam oppido multam, in fermentationem, sponte ad minimum ægerrime lapsuram, satis cito ad eam disponit.

§. XXXI.

Tradita hætenus *Cancro*, hujusque caussarum, & effectuum historia ad examen *Mercurii sublimati* transeo chemicum, cum indicata medendi methodus, opposita Cancro, hoc in veneno potioem salutis, & sanationis cardinem ponere videatur; exponam producti hujus chemici constitutiuas partes, & indicabo insimul, quo modo hoc compositum salino-mercuriale, arsenico inquinatum, & adulteratum, optime sit examinandum, atque explorandum, sic, ut certi simus, id ab omni arsenicali contagio liberum, tuto atque secure in usus medicos adhiberi posse. Hæc disquisitio eo magis necessaria est, quo pluris interest, nosse Medicum, pro

D

usibus

usibus præsertim internis, bonæ notæ esse mercurium sublimatum, & quo certius constat, a quæstuosis hominibus nefandi lucri causa, ut videlicet augeant pondus sine magnis sumtibus, nonnunquam arsenicum ante sublimationem secundariam, quam eo fine adornant, immisceri, & sic sublimatum mercurium ad medica pericula noxium, atque ineptum ab his diuendi. Sunt quidem, qui non admittunt, arsenicum, & mercurium sublimatum in sublimatione combinari posse, ac si fraus cum hac merce admittatur, ambo in forma pulueris debere inter se misceri; patebit autem e sequentibus, sublimatione intime conjungi mercurium sublimatum cum arsenico, non destructa crystallina solida sua facie.

§. XXXII.

Mercurius sublimatus corrosiuus albus genuinus ex arctissimo acidi salis communis connubio cum argento viuo solo, auxiliante sublimatione sicca emergit. Methodus, qua hanc artifices combinationem efficiunt, variat, omnis autem eo redit, ut ingrediens utrumque probe ac intime jungatur; usitato modo fit, si ex. gr. uncia duodecim mercurii viui depurati duplo aquæ fortis soluantur, solutio in balneo sicco ad siccitatem abstrahitur, atque residuo adduntur vitrioli ad rubedinem calcinati sex uncia, & totidem uncia salis decrepitati culinaris, longa trituratione intime omnia hæc inter se mixta in vitreo vase, leni sub initium adhibito igne, sensimque aucto, denique fortissimo, sublimantur, massa internos capitelli parietes obducens alba, solida, crystallinam formam referens ipsum mercurium sublimatum constituit album. Rationes processus nituntur

tur fequentibus: Spiritus nitri faltem ad diuidendum mercurium melioris mixtionis cum reliquis ingredientibus cauffa additur, & maxima pars hujus abſtrahendo aufertur; reſiduum, mercurium in minores particulas diuiſum continens, ſi cum vitriolo calcinato, & fale culinari decrepitato miſcetur, & actione ignis totum mixtum mouetur, tunc acida diuerſa heic contenta liberantur, & certa quaſi ſympathia, & ſingulari magnetiſmo junguntur aliis materiis, noua ineunt conjugia, & mutua. Vitriolicum acidum deſerit ſponte ſuam metallicam terram, arripitque mox, dum volatile aquæ fortis acidum fugam capit, alcalinam ſalis communis baſin, cujus acidum, ab acido vitriolico ſic expulſum e ſua combinatione cum alcalina terra, nubit mercurio, tandemque fortiori accedente igne ſalis communis acidum hic ſubtiliſſimum, puriſſimum, concentratiſſimum in ſublime una cum mercurio, intime ſibi juncto fertur; manet adeoque in capite mortuo, & metallica vitrioli terra cum ſuo acido, & alcalina ſalis communis baſis, utramque materiam nunc vitriolicum acidum detinet, acidum enim ſalis id ſingulare habet, ut metallis albis, licet ponderoſiſſimis certam quaſi addat ſub connubio volatilitatem, ſic, ut hæc corpora cito ab igne ſurſum pellantur, teſte cornua luna, intimeque etiam cum dictis albis metallis ſe conjungit, in ſicca, vel vaporoſa forma; in fluida autem ea certe non ſoluit. Sic enim ſalis ſpiritus argentum viuum etiam accedente coctione non mutat, cui contra, uti proceſſus præſens docet, in ſicca forma immiſcetur exacte, & intime. Denique aſcenſus etiam ex ipſa hydrargyri volatilitate, quam additum ſalis culinaris aci-

dum magis auget, quam minuit, facile potest concipi; reliqua ergo acida, vitriolicum nempe, & nitrosum saltim diuisionis, liberationis, atque separationis gratia addita esse, probat illud experimentum, quo constat, mercurium nasci sublimatum corrosiuum, simplici miscela acidi salis, & argenti viui absque vitriolico, & nitroso; hac methodo haectenus recensita in Bataua integri centenarii, aut in diuersis vasis, praeparantur sublimati mercurii; alii nitrum addunt in substantia, alii ordinariam methodum secuti, ejus spiritu soluunt argentum viuum; alii plane id excludunt, tamquam rem superfluum; praeter hunc traditum modum diuersi adhuc sunt alii, quibus mercurius sublimatus impetratur, placet curiositatis gratia quosdam hic apponere: Si solutioni argenti viui, aqua forti factae adduntur quatuor salis culinaris decrepitati partes, mixtura retortae includitur, sex horarum spatio post abstractum nitri spiritum sublimatur mercurius corrosiuus albus; itidem mercurius currens in aqua forti solutus, sale communi praecipitatus, & sublimatus praebabit mercurium corrosiuum sublimatum. Si denique secundum Boulduc, Gallum, una pars Turpethi mineralis cum tribus salis marini miscetur, & sublimatio instituitur, obtinetur idem mercurius sublimatus albus; sic semper nascetur, ubi salis acidum cum argento viuo sicca forma exacte combinatur.

§. XXXIII.

Productum hoc salino - mercuriale per se, nec immutatum, animalium corporibus si applicatur, exedit & destruit horum partes illico, interne sumtum ad paucissima grana, non satis dilutum, nec aliis cicuratum

raturum præsentaneum est venenum; si e contra noua quantitate addita mercurii viui, reiterata sublimatione, falis acidum agilissimum magis infringitur, & mitigatur, emergit pharmacum egregium laxans, tutum, interne dandum, quod in morbis a vitiata lymphâ ortis, rebellibus, vix sibi simile habet, vel si ad methodum Exc. BOERHAAVE, quæ non multum abludit a proposito, tractatur, mira, teste Summo Viro, in multis insanabilibus aliâs morbis efficit interne datum. s) Quando sublimationes sæpius repetuntur, omnis effectus laxans deletur, & saltim diaphoresin producendo agit sub nomine panacæ mercurialis; acidum autem falis, quanquam intime in sublimato resolutum habeat mercurium viuum, attamen antimonio addito hunc iterum deferit, uti ex. gr. accidit, si cum antimonii minera sublimatur mercurius corrosiuus albus, ubi dimisso mercurio falis acidum regulinam antimonii partem aggreditur, cumque eo constituit notum antimonii butyrum; hoc experimentum, aliudque, quo arsenicum a falis spiritu apparenter solui videtur, ansam præbuerunt, ut negarent aliqui, mercurium corrosiuum sublimatum arsenico adulterari posse, quoniam ob aliquam antimonii cum arsenico affinitatem concludebant magis, quam experimento discebant, mercurium sublimatum cum arsenico mixtum non in sicca crystallina

s) BOERHAAVE *Chem. P. II. pag. 426.* „granum unum (sc. mercurii sublimati) aquæ uncia dilutum dat remedium cosmeticum prudenter usurpantibus. Venenum omnium insectorum cutaneorum simplici lotura. Si drachma talis mixturæ syrupo violaceo mitificata, potatur bis, terue in die, mira præstat in multis morbis incurabilibus.

lina forma, sed butyri antimonii ad instar ascendere, atque mercurium reuiuiscere. Experientissimus aliàs Chemicus NEVMANN id ipse asseruit, *t)* cum aliis. Interim certo certius est, optime succedere hanc adulterationem, & mercurium corrosiuum, & arsenicum intime sublimando conjungi; experimenta hunc in finem nouiter a me suscepta veritatem rei probantia consentiunt cum illis, quæ Clar. POTT, princeps atque exercitatissimus nostri æui Chemicus instituit. *u)* Apponam

t) CASP. NEVMANN *Chemia medico-dogmatica experim. T. I. P. II.* pag. 188. §. 15. „übrigens haben sich verschiedene sehr vergangen, „daß sie schreiben, es würde der mercurius sublimatus corrosiuus „mit arsenico verfälscht, und hätte man sich dafür sehr in acht zu „nehmen; ja es geben einige wohl gar Kunststücke an die Hand, „wie man probiren, und erfahren könne, ob er mit arsenico ver- „setzt, verfälscht oder nicht? welches gewiß lächerlich ist, massen ich „denjenigen vor einen rechten Künstler ansehen wolte, welcher der- „gleichen ins Werck setzen sollte, oder welcher geschickt wäre, arse- „nicum mit mercurio sublimato, sublimando zu vereinigen, oder „in den crystallinisch aussehenden Sublimat zugleich mit darein zu „bringen, so, daß diese Herrn den Betrug nicht recht müssen unter- „suchet, oder vorher nicht selbst probiret haben, ob es einmal mög- „lich seye, arsenicum mit mercurio sublimato zugleich zu sublimi- „ren, oder zu verfälschen. Ein anderes wäre es, wenn man diese „beide Dinge in Gestalt eines Pulvers miteinander meliren wolte; „hat man aber ganzen, crystallinischen, stückichten mercurium subli- „mum, so darf man sich gewißlich niemals besörchten, daß arse- „nicum darunter seye.

u) Clar. IOH. HENR. POTT *Obseru. & animadu. Chem. præcipue circa sal commune &c.* pag. 75. ubi ait: „Si rationes ejus, sc. arsenici cum „mercurio sublimato perquirimus, equidem jam GLASER in ho- „dego chem. asserit, mercurium sublimatum cum aa. arsenici mix- „tum, & destillatum formare liquorem gummosum, & mercuri- „um reuificari; & D. SPERLING in dissert. de arsenico asseue- „rat, arsenicum cum duabus partibus mercurii sublimati mixtum, „destillatumque suppeditare butyrum, & spiritum fumantem, qui „martem

nam mea pericula eo magis, quo plus damni tali arsenicali labe infectus mercurius adferre potest in medicina; adjungam infimul modum, quo fucatus talis mercurius sublimatus a genuino discernitur optime?

§. XXXIV.

Si uncia una arsenici albi crystallini, & puluerisati cum una uncia mercurii sublimati albi corrosiui trituratione in mortario serpentino optime miscetur, mixtum siccum album vitro sublimatorio traditur, atque in arena leui in initio, tandemque fortiori applicato igne suscipitur sublimatio, tota massa sicca forma, & absque omni vestigio cujusdam materiæ butyraceæ superiora petit; fracto vitro in parietibus internis superioribus apparet mercurius una cum arsenico in sublimato latens albus, ad oras parum friabilis, in medio autem massæ sublimatæ solidus, densus, crystallinam formam exhibens, ponderosus, in fundo vitri parum pulueris levis, grysei coloris remansit.

§. XXXV.

„ martem radicaliter soluere, & tincturis ingressum præbere perhibeatur. Sic & collectanea de bismutho perhibent, mixturam hanc sola digestionem separari: ex hoc fundamento quoque negatum hætenus fuit, mercurium sublimatum cum arsenico adulterari posse, &c. verum, cum ego duas partes sublimati cum una parte arsenici miscui, & destillationi subjeci, nil in forma soluta, seu liquoris prodiit, sed sublimatum puluerulentum ascendit, quod insequiebantur fumi nigri cum tota mixtura; pauca demum pars sub forma crystallorum ascendit, & perparum pulueris levis albi restitit in fundo, adeoque hæc omnia sicca sublimantur forma. rel.

§. XXXV.

Quando arsenici albi crySTALLISATI dimidia uncia cum uncia integra mercurii sublimati mixtura combinatur, & sublimatio instituitur, itidem ascendunt inuicem, constituunt solidum, album, ponderosum sublimatum, cujus margines ambit magis puluerulenta substantia, media autem regio, ut in præcedenti processu, solidam sistit massam. In hac etiam sublimatione restitit in fundo pulvis paucus gryseus.

§. XXXVI.

Si denique arsenici albi crySTALLISATI uncia dimidia cum sesquiuncia mercurii corrosiui sublimati albi lege artis sublimatur, idem productum album, solidum affertur.

§. XXXVII.

Tria hæc experimenta satis superque probant possibilitatem adulterationis mercurii corrosiui cum arsenico; tria producta solidam constituunt massam albam, & crySTALLINAM, pellucidam habent faciem, sic, ut solo aspectu a sublimato mercurio vero non possint distinguui. Excell. Dn. PRAESES, cui monstraui, testem hujus veritatis fide dignissimum semper aget, & insuper etiam experimenta a Clar. POTT instituta certitudinem meorum confirmant. Corruit ergo sententia eorum, qui hæctenus contrarium crediderant, seducti experimentis, quibus & oleum arsenici, & antimonii butyrum conficitur, concludentes inde, falsis acidum ab arsenicali substantia, tanquam magnete amabiliore elici e consortio mercuriali, & constituere butyrum. Ast,
 si

si rite perpendimus omnes experimenti utriusque conditiones, & rationes, facile intellectu erit, ex utroque parum concludi posse; in præparatione arsenici olei spiritus salis in dupla portione arsenico puluerisato additur, & de hoc etiam accedente coctione parum soluit. v) Id autem, quod destillando alembicum transcendit in forma liquida, est materia, magis mixta intimius, quam solutio radicalis; sequitur inde, salis acidum non tam auide appetere arsenicum, ut mercuriale corpus ex hac ratione tam facile dimittat; sed si hoc etiam fit, uti videtur fieri in elaboratione antimonii cinnabaris atque butyri, intercedere debere adhuc tertium, sc. sulphureum corpus, cujus ope acidum salis, tanquam per amabiliorem hydrargyri magnetem expellitur, & postea cum substantia regulina antimonii conjunctum butyrum præbet, primum in sublimatione ascendens, quod deinde vehementiori igne cinnabaris ipsa sequitur; sine hac ergo encheiresi, qua phlogiston additur majori copia, connubium salis acidi cum mercurio additione arsenici non solui posse, sed, si sublimantur inuicem, arsenicum sic se miscere, atque insinuari mercurio sublimato, ut unam constituent massam, ægre discernendam a puro mercurio sublimato, eumque hinc maculam hanc arsenicalem retinere, & alia corpora, cum quibus miscetur, itidem inficere, atque conspurcare, &

v) *Clar. POTT cit. tract. de sale communi pag. 75.* „ Arsenici relationes lustraturi aduertimus subjectum hoc coquendo in spiritu salis „ lente resolui, pulvis leuior sub coctione supernatat, interim pleraque pars ex soluto crystallizando rursus coit. rel.

& sic præparata, quæ talis adulteratus mercurius ingreditur, ad medicum usum damnosa, atque periculosa euadere.

§. XXXVIII.

Demonstrabo noxæ hujus extensionem nouo experimento: quando uncia dimidia mercurii sublimati corrosiui, arsenico adulterati cum uncia dimidia mercurii viui currentis puri in mortario lapideo teritur tam diu, ut omnes globuli mercuriales euanescant, puluis fit gryseus, similis illi, quem videmus, dum genuinus sublimatus mercurius cum viuo argento ad præparandum dulcem mercurium subigitur. Si massa hæc grysea sublimatur, ascendit mercurius corrosiuus, mere insipidus, dulcis redditus, ast adhucdum ob nimium additum viuum argentum, cujus globuli epistomio chartaceo sese affigunt, parum liuidus atque luridus, quem colorem reiterata sublimatio demit; hic mercurius dulcis sat solidus est, spicula offert pellucida, alba, densa, sed nimium ne credas colori, hic inprimis necesse est; latet enim anguis sub herba, fucatus est arsenico, quod in suo sinu intime fouet dulce venenum.

§. XXXIX.

Denique, si ejusdem mercurii sublimati corrosiui albi arsenico contaminati uncia una cum dimidia uncia antimonii mineræ miscetur optime, tunc sublimatione prodit primo butyracea massa, quæ actu arsenicales & regulinas antimonii in falis acido solutas in se continet
partes,

partes, e consortio mercurii liberatas; aucto igne eleuatur antimonii cinnabaris, quam pars sulphurea inflammabilis antimonii cum deserto ab acido salis mercurio juncta format; hæc cinnabaris ab adhærentibus quicquiliis probe purgata, nouaque sublimatione exaltata meo iudicio est pura, & ab omni labe arsenicali libera, nisi in tanta adsit quantitate superflua arsenicum, ut præsens copia salis acidi non sufficiat, omni arsenico conuertendo in butyrum, sed intactam, nec subactam hujus relinquat portionem, quæ deinde omnino ab igne sursum pulsa sublimatam inficiet cinnabarim; semper enim in nouis, atque mutatis formis, chemica arte producendis, certæ atque determinatæ relationes, quoad quantitatem, qualitatem, & pondera corporum requiruntur; si enim vel in excessu, vel in defectu erratur, nunquam id productum desideratum, & expectatum emerget; in hoc autem processu mercurius sublimatus cum dimidia parte arsenici maculatus adhibitus fuit, magna ergo superest suspicio, ut inde nata cinnabaris etiam arsenici quid contineat; si autem ille corrosiuus mercurius, qui saltim tertiam, vel quartam junctam habet arsenici partem, sumitur, non dubito, quin inde orta cinnabaris eueniat pura, sincera atque incorrupta, usibusque medicis apta. Cum butyro e contra, quod in hac operatione prouenit, aliter sese habet res: id enim, & inde præparatum vitæ mercurium, & ex hoc confectum minerale bezoardicum, ob contentas veri arsenici particulas, non sic, uti regulinæ antimonii, mutandas partes reddet suspectum; nisi speres, in bezoardico minerali ipsam detonationis cum nitro vim

fugare omne arsenicum, & expellere; fin autem hoc fieret, forsan cum aqua ex hoc butyro præcipitata massa, & detonata cum nitro, iterumque in aquam projecta rubro colore detegeret arsenici immixti præsentiam, quod vero experimentum non institui; nullus autem dubito, quin effectus respondeat conjecturæ?

§. XL.

Addo paucis modos, quibus mercurius sublimatus verus a defraudato dignoscitur: Si in solutionem mercurii corrosivi albi genuini sublimati, & arsenico inquinati duobus distinctis vitris contentam aqua destillata factam infunditur oleum tartari per deliquium, turbatur illico solutio, præcipitatur pulvis fusco rubens, vel aurantius colore; quemadmodum etiam hoc accidere videmus, ab aqua calcis viuæ, quæ paucis sublimato permixta phagadænicam chirurgorum aquam constituit: ita etiam, quando siccæ mercurii sublimati & puri & arsenico mangonifati glebæ paucae olei tartari per deliquium guttæ instillantur, utrobique mox humectata niuea sublimati superficies saturate citrinam contrahit maculam, claro argumento: nihil prorsus experimentum probare, quo affirmant, solum genuinum sublimatum mercurium ab hoc affuso liquore salino talem induere maculam, alterum autem, id est, arsenicalem atro inde carbone notari, vel nigram concipere maculam, & obscurissimam. Eidem solutioni mercurii sublimati genuini & spurii aqua fontana factæ, si additur vitrioli spiritus, nulla observatur mutatio,

tatio, limpida manet solutio; aqua fortis infusa eundem præstat effectum, nullimode turbatur enim solutio, clara, & pellucida permanens. Salia denique volatilia genuinum exhibent lapidem lydium, qui illico prodit contentum arsenicum; falis ammoniaci enim spiritus, & cum fale tartari, & cum calce viua paratus, infususque solutioni mercurii sublimati albi genuini lacteo & niueo colore hanc præcipitat; fucatam e contra nigro tingit colore, ex hac enim id, quod præceptum datur, pullo aspectu, atraque facie sese sistit. Exactam ergo exhibet distinctionem, notamque tradit perfectam, qua discernere licet adulteratum sublimatum mercurium genuinum, & verum. Ultimo tandem corruptus arsenico sublimatus mercurius corrosivus ignitis carbonibus inspersus alliaceum offert odorem, cujus præsentia testatur semper arsenicum, licet huic experimento fidem dare non semper liceat, si quidem pauca est immixti arsenici quantitas. Habemus sic methodum certam, atque veram, qua intelligimus, & discimus cognoscere, ac dijudicare, an oblatus, & ad medicos usus adhibendus sublimatus mercurius albus corrosivus venalis tuto atque secure possit admitti, ut sic omne auertatur damnum?

§. XLI.

His præmissis disquiram nunc a priori, & posteriori, quid talis mercurius albus sublimatus genuinus in cancro efficiat, & quæ ab ejus usu interno sint speranda? Auctor methodi hujus medendi cancro quatuor grana in unciiis spiritus vini quadraginta octo sol-

uere, atque singulis diebus mane, & vesperi unciam unam hujus mixturæ assumere jubet, superbibat æger ex præscripto uncias sex decocti calidi, singulisque bi-horiis mane in lecto ad sudorem componatur corpus ægri, tectum semper seruandum in perspiratione, capite, collo, auribus bene munitis; aliter tussis, diarrhœæ, capitis immanes dolores superueniunt; externe cancro applicentur epithema præscriptum, pannis laneis excipiendum, quater de die egelide, & linimentum ordinatum inungendum, post tres menses his tam externis, quam internis continuo adhibitis *Clar. de SANCHEZ* perfanatum vidit nasi cancrum, qui jam ad ossa penetraverat, & ad jugalia usque sese extenderat.

§. XLII.

Constat e §. XXX. in affecta parte cancrosa summum adesse virus, indolis alcalicæ, rodens, deuastans totam viciniam, serpens perpetuo, sanas adjacentes partes inficiens, tandemque omnia destruens; innuunt hæc, cardinem totius curæ versari circa remotionem partium, jamjam corruptarum, & defensionem sanarum, ne pariter inficiantur, ulcerisque denique consolidationem. Sed hæc tria, ut obtineantur, in deplorabili statu canceri ex omnibus viribus tentarunt medici, sed summa veneni agilitas, miraue subtilitas, qua sese insinuabat sanis partibus, hasque una corrumpebat, vix ac ne vix quidem admisit effectum remediorum salutarem, ut potius præsertim in initio canceri, inprimis occulti adhucdum, a Viris exercitatissimis in praxi, hunc

hunc crudelem morbum magis augere, exasperare, quam minuere consueta canceri antidota observatum fuerit. Hac experientia prisca jam monita ætas abhorruit ab omni medicatione, magis ratum habens, relinquere sibi plane scirrhosum tumorem, ad cancerum jamjam vergentem (x). Quid ferrum, & ignis efficiat? prolixius proposuit, & examinavit *Clar. TRILLER* (y), qui nonnullis tristissimis exemplis motus, plane damnosam declaravit extirpationem inueterati canceri, ferro factam chirurgico. Constat interim aliorum exemplis, inprimis exercitatissimi *HILDANI*, *Clar. HEISTERI* &c. tumorem cancrosum recentem feliciter extirpatum fuisse ferro; ratio etiam præcipue suadet excissionem, qua ictu quasi uno remouetur malum, & alias inextirpabilis riuus exhauritur, atque fons damni indomabilis obturatur. Sed locus atque regio, fedesque morbi non semper hanc admittunt medelam, & si concedunt hanc, euentus non semper respondet voto, si altius, atque profundius jam egerit radices malum. Ex his colligitur facile, ferrum & ignem non semper, sed saltem sub certa conditione a loco, regione, sede atque ætate morbi desumta præstare opem, nonnunquam etiam plane excludi, si ad locum affectum

x) HIPPOCRATES in *Libro Aphorism. Sect. VI. S. 38.* „quibuscunque occulti canceri sunt, eos non curare melius est, si enim curantur, citius moriuntur, si vero non curentur, multum tempus perdurant.

y) *DAN. WILH. TRILLER Dissert. medica de nociua canceri inueterati extirpatione, nouis exemplis demonstrata, Wittebergæ, 1752.*

affectum nullus datur aditus; in tali autem statu a remediis, quæ applicationem admittunt, unica expectanda erit medela. In nostro morbo talia inprimis utilia atque proficua esse, quæ omni vi putredini non solum, sed etiam summæ acrimoniæ alcalicæ resistunt, atque tam solidas, quam fluidas nostri corporis partes sic disponunt, ne facile a materia morbifica, hic præcipue lethifera, inficiantur, & quæ insuper singulari dote, & quasi specifica gaudent, qua immediate in partem morbosam agunt, satis superque elucet, deinde apparet, in - & externa adhibenda esse remedia, ut sic conjunctis viribus oppugnetur malum, & etiam injuriæ ab extus metuendæ arceantur solícite; quid enim, & quantum aër ad promouendam putrefactionem valeat, satis constat, hic ergo semper & diligenter auertendus est, defendendo topicis impositis mali fontem. Nimis prolixum foret, si enarrare vellem omnia, hunc in finem a Medicis adhibita pharmaca in- & externa. His ergo missis perscrutabor solam methodum propositam: Imò medicamentum e vini spiritu, atque mercurio sublimato corrosiuo, corporibus ægrorum ingerendum ad unciam unam pro dosi, bis de die, mane & vespere, primariam meretur attentionem, cum in hoc residere videatur vis illa, quæ ut ad arcendam putredinem, ita & ad dirigendum motum, & actionem ad locum affectum desideratur. Mercurius sublimatus corrosivus albus genuinus, & vini spiritus constituunt hoc pharmacon, ab his ergo ingredientibus salutaris effectus præcipue deriuandus erit.

§. XLIII.

Spiritus vini, consentiente experientia quotidiana, miram possidet efficaciam, custodiendi omnes animalium partes ab omni putredine, animalia integra, insecta, per dimidia secula, & ultra perfecte conseruat, & sic disponit, ut nec aër, nec aliud quid effectum in hæc putredinosum producere valeant, & si in parte quadam carnosâ aëri, vel calori exposita jam quædam putredinis apparent signa, affuso vini spiritu incipiens corruptio deletur, tale frustum carnis, quando vini spiritus diligenter, & semper nouo addito spiritu restituitur, ab omni vindicatur putrilagine. Animalium partes, inprimis fluidæ, & inter has lymphæ primario, si putrere incipiunt, soliditatem suam amittunt, fluidiora redduntur, confluunt in liquamen foetidum; retardat affusus vini spiritus confestim hoc liquamen, coagulando, adunandoque denuo inter se partes jam-jam resolutas, quas deinde tuetur ab omni ulteriori putredine. Differt hic effectus ratione adhibiti spiritus; summe rectificatus id præstat ocyus, quam simplex, nondum concentratus, posterior ergo jure meritoque ad usus internos præferendus est, cum prior plus justo haustus nimium coagularet lymphaticum laticem; plus ergo damni, quam emolumenti adferret, & in sano, & morbofo statu. Simplex e contra vini spiritus multo adhucdum phlegmate dilutus inspissat leuiter humores hujus conditionis, & sine notabili noxa; id certissimum est, & lex quasi æterna: ubi vini spiritus, ibi nulla putredo, & in animalibus, & in vegetabilibus

bus obseruatur; caste interim hæc applicemus ad viuum corpus, & cum salis grano admittamus in medendi methodo necesse est; facile enim quis posset regerere, cur tot, tantisque dotibus antisepticis imprægnatus vini spiritus, cancroso infusus ulceri non illico sisteret diri mali progressum, omnesque auerteret mox horrendi morbi effectus putredinosos. Respondeo: vini spiritum actu in diuersis vulneribus, atque ulceribus arcere omnem putredinem, miramque præstare consolidationem læsis partibus; sed ubi jamjam sunt emortuæ, atque corruptæ partes, quæ adhucdum principium recondunt agilissimum, chemice intelligendum, sanam inficiens viciniam, vixque compescibile, alcalicæ indolis, non tam cito spiritum vini subigere hoc, & ejus effectus sufflaminare posse illico; tanta enim hic adest acrimonia, tantusque summæ putredinis gradus, ut etiam aliis aliâs valde comprobatis remediis vix obsecundent, nec nisi sensim sensimque continuatæ applicationi, si spes felicitis euentus superest, saltem cedant. Interim ex analogia constat, si unquam ullum remedium cancroscæ corruptioni putredinosæ possit resistere, id certo certius præstare vini spiritum, miræ hujus enim virtuti antisepticæ debemus artificium balsamandi cadauera integra, quæ per annorum fere millia reponuntur incorrupta. Concedam interim, vini spiritum in viuo corpore vi vitæ, atque vasorum agitatum alium effectum edere, ac in mortuis partibus: at semper manebit antisepticus, & cum ipsa humana natura, vel vis illa vitæ sic adornet semper suos motus, ut arceatur, & auertatur omne id, quod vitæ ac sanitati possit esse detrimentum.

trimento, promouebit hac ipsa ratione spiritus vini efficaciam, ut declinetur putredo. Denique scimus, ea medicamenta, quæ somnolentiam atque temulentiam excitant, mirum profuisse in cancro; exemplum de Atropæ usu efficaci jam superius allatum hoc probat, & alia etiam. Quem autem fugit similis spiritus vini vis, qui nimia quantitate ingurgitatus pari modo hanc exerit, si ergo in hoc singulari effectu sopiente, impresso neruoso systemati specifici quid contra cancerum residet, quis non videt, id in vini spiritu non solum deprehendi, sed insuper adhucdum tutius atque securius, quam in plantis illis summe narcoticis, quæ ad insaniam usque agunt, neruosque mirum in modum afficiunt, atque debilitant, cum e contra temulentia illa a vini spiritu inducta magis superficialia sit, nec tam molestas post se trahat consequentias. Semper autem intelligendus est modicus hujus spiritus vini usus, abusus enim perpetuo nocet in genere, & consuetas potulentas aliàs res, & edules conuertit in venenum. Alcohol lumina vasorum ruptorum mox sic contrahit, ut hac inducta strictura præcaueatur lethalis nonnunquam hæmorrhagia, neruos, quos tangit, immediate priuat quodammodo suo sensu. Concludamus ex his: quid, & quantum cancroso ulceri infusus valeat ad compescendos atque sedandos dolores horrendos intolerabiles, atque ad auertendas hæmorrhagias, nec non contrahendo resorbentia vasa ad excludendum miasma cancerosum; talis autem summe rectificatus spiritus ad usum internum merito reiiicitur, & loco ejus secundum ductum Clar. de SANCHEZ adhibetur phlegmate multo

adhucdum dilutus vini spiritus, hic enim omnem præscindet metum nimiae coagulationis, ebullitionis humorum, atque irritationis neruorum noxiae, diffundet se per omnia vasorum genera, placide constringendo vasa nouum his addet robur, augebit horum functiones, promouebit se - & excretiones, purgabit ratione hac oeconomiam totam animalem ab omni heterogeneo, accelerabit humorum progressuum, & intestinum motum, inducet sic talem corporis statum, qui non facile putredinem admittit, & ea, quæ hanc producere possent, ad peripheriam pellet. 2)

§. XLIV.

Hæc vis vini spiritus non solum experientia probatur, sed facile etiam potest deduci ex partibus ejus constitutiuis; constant hæc oleo subtilissimo essentiali, summæ agilitatis & efficaciae miræ, oleum interueniente acido finissimo, at perpaucum cum aqua multa sic exacte conjunctum est, ut unum constituent homogeneum liquidum, cujus vis tamen propria ab oleo pendet. Summa hæc partium, imprimis olei subtilitas, facit, ut corpori humano ingestus spiritus omnia vasa

2) *Clar. BOERHAAVE Chem. Element. T. II. pag. 174. de spiritu vini agens, inquit: „in corpore humano viuentem odore, sapore, halitu suo spiritus animales, naturales, vitales, neruos, cerebrum mirifice excitat, grate afficit, mouet; unde animos, sensus, agilitatem auget, alitque; inde varios per gradus tandem temulentiam excitat, quam ocysime, sed & quam celerrime euanescentem.*

vasa capillaria subire facile absque omni impedimento, & effectus ubilibet præstare queat suos, diluit aqua, roborat oleum, & una cum subtili acido putredini resistunt. Si deinde alio accedente nouo pharmaco figitur, atque determinatur actio hujus spiritus ad locum certum morbosum, & in præsentī casu cancrosum, ibi præstabit dictos effectus conseruatorios, antisepticos, & cum ulcus cancrosum foueat alcalinum principium, coagulando ejus agilitatem infringet. Exemplum analogicum hujus veritatis habemus clarum in ossa Helmontiana, ubi spiritus vini rectificatus salis ammoniaci spiritui affusus hunc illico coagulat. Simplex spiritus id etiam efficiet, ast non tam cito, & in minori gradu, nec tam euidenter, præstabit interim aliquid, & retardabit quodammodo ex allegata ratione progressum mali ad interiora versus. Interim ab hoc spiritu non expectanda erit salus unice; disquiram igitur, quid alterum ingrediens unitum valeat, & qua ratione id agat, atque felicem promoueat euentum?

§. XLV.

Mercurius sublimatus corrosiuus albus unciiis quadraginta octo spiritus, ad quatuor saltem admixtus grana, secundum constituit ingrediens medicamenti. Obijcient multi confestim: quid hoc sibi velit, qualis sit speranda medela a quantitate adeo parua mercurii sublimati, qui in tanta copia vini spiritus solutus, atque diuisus vix existentie suæ relinquat ulla vestigia? Sed his respondetur: mercurium in partes infinite paruas

esse diuisibilem, & minimam adhucdum partem esse mercurium, qui semper retineat suas virtutes, & sal denique mercurio unitum iidem summæ esse diuisibilitatis; optima microscopia in calcibus mercurii alcoholisatis detexerunt globulos; intima ergo, & ad sensus externos apparens solutio plenaria hujus metalli nihil aliud est, quam diuisio in minimos globulos, qui diuidenti exacte adhærent; fumi mercuriales, in quibus mercurius in forma inuisibili exhalat, si lamina frigida excipiuntur, confluunt in visibiles iterum globulos, sphærulasque perfectas exhibent mercuriales; in minima ergo mole mercurii vis superstes est, quæ semper suum præstat effectum. Chemia multa suppeditat adhucdum exempla, quibus confirmatur, metalla in infinitum esse diuisibilia, sic, ut diuisione hac non obstante retineant semper suam efficaciam. Unum auri granum in aqua regis solutum sex spiritus vini libras metallico imbuat sapore, & nonnullas aquæ mensuras flauo tingit colore. Cupri solutio in sale volatili cærulea colorem hunc impertitur multis aquæ mensuris, in vegetabili regno flores suaueolentes totum conclaue suis replent exhalationibus, sine ullo ponderis sui sensibilibiter amisso grano; hæ transpirationes plantarum in hypocausto versantis nares afficiunt mirum in modum, & nervos, immanesque capitis excitant sæpe dolores. Ex his videmus: non quantitatis pondus semper producere tantos effectus, sed partium agilitatem, miram subtilitatem & concentrationem. Quod autem de mercurio hætenus dixi, pari jure applicari potest salis acido; hoc enim simili modo

ex partibus valde concentratis in mercurio sublimato, & summe diuisibilibus, ac penetrantibus constat; destillationes hujus acidi comprobant id perfecte; dum enim sub forma vaporis alembicum transcendit, vix vasis coërceri potest, optima luta incassum adhibentur, viam sibi aperit per hæc, fugamque capit in auras, parua quantitas hujus vaporis improuide inspirando hausta unumquemque conuincet, quid, & quantum valeat minima pars acidi salis concentrati; his exemplis & experimentis de utroque ingrediente mercurii sublimati, extra omnem dubitationis aleam positus, mercurii sublimati effectum in cancro compositum examinabo.

§. XLVI.

Mercurius vim suam, atque efficaciam in glandulosum exerit systema, probant id externæ inunctionis efficacia, quin & admissi ad oris interiora cinnabaris accensæ vapores, & deglutitio mercurii cum salibus remixti, crudus enim ægre id præstat, etiam interne sumtus; sed requiruntur salia, illi admixta, & inprimis salis marini acidum, ut citius hunc effectum exhibeat; ptyalismum tunc excitat summum, si ejus præparata dulcia, saltim ad grana aliquot, bis de die, propinantur per tempus aliquod; additione enim salium diuiduntur mercuriales globuli in minores, ut citius atque promptius orificia vasorum resorbentium in tubo intestinali affatim sparforum subire queant, cum e contra crudus mercurius ob summam suam grauitatem

tem interiora versus magis premat, & denique cum aluinis fæcibus egeratur; neque putem, theoriæ huic diuidenti cinnabaris exemplum obloqui, cum sciamus, eam e solo sulphure conflata & mercurio, larga etiam dosi datam, in substantia rarissime tamen, vel nunquam mouere saluam, prout est in illo suo statu concreto, nullo mutata igne, quo in vapores resoluta, plenoque hausta ore, mox saluam copiosam prouocat, destructa scilicet cinnabari, & minutissimas in sphærulas diuiso ejus mercurio. Etenim, si proportionem insignem hydrargyri cogites in cinnabari ad sulphur, recte procul dubio suspicaberis, nec forsan sulphuris acidum adeo profunde diuississe mercurium, ut est diuisus in præparatis cum acido salis marini, nec adeo prorsus innocentem esse sulphuris in cinnabari cum mercurio unionem, quin aliquid inde patiatur, suisque viribus impediatur sialogogis mercurius. Fundit tunc interne datus, atque liquat lymphaticum laticem, & tunc ex omni corporis regione ad saliales glandulas ducit, & per has e corpore educit. In subiectis sanis atque robustis, quibus insunt bonæ indolis succi, tardius efficaciam exerit suam, ubi e contra cacochymicæ, atque scorbuticæ conditiones fluidorum prædominantur, ad dimidium saltem porrectus granum mercurius dulcis cito citius agit; in genere, ubi nimis rigida, vel spasmo constricta sunt vasa, ut nimium resistent pressioni globulorum mercurialium, qui suo pondere inprimis agunt, & quando vim vasorum resistentem superare non valent, horumque ordines subtilissimos subire non possunt, suam efficaciam

efficaciam salivantem nunquam exhibebit mercurius; si e contra laxa præsto sunt vasa, uti hæc scorbuticis, & cachecticis sunt communia, & propria, mercurius se ubique insinuando mox desideratum producet ptyalismum. Omnis enim effectus, quem mercurius in humano corpore edit, fuit ab ejus gravitate, diuisibilitate summa, & motu ab hac pendente celerrimo; receptus enim vasis resorbentibus, a vi vasorum projectus, & pondere proprio protrusus, atque acceleratus ubique sese insinuat, & vasa capillaria ob summam diuisibilitatem permeat, maxima velocitate, atterrit suo pondere, vel diuidit instar cunei sanguineos globulos, soluit nexum eorum, & fluidiora reddit omnia, promouet ex hac lege omnis generis secretiones, lymphamque fundit, & sic omnes impuritates, præcipue autem eas, quæ in systemate glanduloso, atque lymphaticorum vasorum compage stabulantur, efficaciter tollit. In Syphilitico malo contagiosum virus educit, & glandularum indurationes remouet; dum suum edit effectum salivantem, excitat in isthmo faucium, collo, ore, atque in confiniis tumores, ob nimiam distensionem vasculorum a perpetuo largiori affluxu materiæ inductam, e quibus tandem, luminibus semper magis magisque ampliatis, atque relaxatis viscidus, tenaxque constanter effluit liquor, & dum a potiori latex hic lymphaticus quandam in se recondit acrimoniam, erosiones atque inflammationes, & omnia, quæ has comitantur, inducit symptomata, dolores adjacentium partium, capitis inquietudines, sitim, insomnes noctes, febrem, & quæ sunt rel.

G

effectu

effectu mercurii in humanum corpus apparet euidenter, quod ille in statu canceri perfecto atque completo tantum possit nocere, quantum valet in initio hujus morbi, si nempe ad ptyalismum usque continuetur. Scimus exasperari cancrum nimis motum; id autem actu fit, si salivatione lenire hunc volumus, mercurius fundet magis id, quod quietum hæret in scirrhuso tumore, & sic eo ipso promouebit degeneracionem blandæ adhucdum materiæ in putridum statum; practici ex hac ratione jure meritoque repudiant usum mercurii in cancro tam diu protractum, ut cieat salivationem. Aliter se res habet, si in principio tumoris scirrhusi, nondum plane confirmati, nec adhucdum in lapideam duritiem indurati in usum trahitur, vel externe, vel interne ad salivationem usque; tunc enim multa habemus exempla, quibus edocemur, feliciter talem tumorem nondum inueteratum extirpatum fuisse. a)

§. XLVII.

- a) *Clar. VAN SWIETEN Commentaria in BOERHAAVII Aphorismos de cognoscendis atque curandis morbis, T. I. pag. 865. „ & in scirrhis „ resoluendis sæpe argenti viui usus profuit tam internus, quam „ externus, sed tantum in scirrhuso benigno incipiente, ubi enim „ in lapideam duritiem conuersus est, & malignus fieri incipit, „ nullum omnino a fortissimis etiam mercurialibus præparatis, „ neque ab ipsa salivatione argento viuo excitata leuamen expectari potest; quin potius exacerbantur omnia, & aucto humorum motu per hoc remedium scirrhus citius in cancrum mutatur.*

§. XLVII.

Quæ hætenus dixi, saltem de usu mercurii ad ptyalismum usque intelligenda esse, unusquisque videbit. Aliter autem se habet mercurius sublimatus corrosivus albus, qui per se datus summum existit venenum, & hac ratione alium etiam in corpore humano edit effectum, semper tamen ob mercurium in glandulosum systema directum, est vehementiorem, & magis rodentem, quam reliqua mercurialia præparata; ruber sic dictus præcipitatus, turpethum minerale, arcanum corallinum, nimia copia si assumuntur, deleteriam suam efficaciam certo certius exhibent, interim, si ad aliquot grana provide ingeruntur, reiteratis etiam vicibus non solum non nocent, sed & mira efficacia rebellibus aliis medentur morbis. In ipsa peste Vigo virtutem rubri præcipitati deprædicavit. *b)* Effectus, quem præter salivationem edunt mercurialia præparata, pendet a salibus adhærentibus; quo subtiliora hæc sunt, eo fortior erit vis, unde sublimatus mercurius corrosivus, qui salis acidum concentratissimum, & subtilissimum junctum habet, præ reliquis mercurialibus præparatis perniciem inducit sumam, si per se datur. E consilio veterum chemicorum optima methodus, mercurialia præparata corrigendi, atque tutiora reddendi consistit in illa encheiresi, qua bis, vel ter vini spiritum

b) vid. IOH. DE VIGO *Bund, Arzney oder kleine Practica* 5tes Buch, pag. 176.

spiritum super his præparatis deflagrant, hoc enim acidum adhærens mitigatur; constat enim ex chemicis, fortissimos spiritus minerales, concentratissimos, suis saltem exhalationibus suffocantes, addito vini spiritu, sic infringi atque castrari, ut postea tutissima, atque præstantissima exhibeant interna pharmaca. Venenum sublimatum mercuriale album e salis acido concentratissimo, quod præcipue pernicialem caussatur effectum, & mercurialibus globulis subtilissimis constans, pari ratione per solutionem in vini spiritu mitigatur, oleosa pars spiritus obuoluit spicula salina, & impedit, ut non tam rodere, quam potius blande, placideque roborando vasa agere queat; cum autem, uti sæpius jam monui, omnia sint subtilissima, sic etiam ultima & minima vasorum genera peruagantur, atque suam efficaciam quaquauersum extendunt. Mercurius dirigit motum ad glandulas, & lymphatica vasa, & cum cancer his inhæreat a potiori, attingit hunc etiam, soluit stagnans, ad putredinem inclinans, referat obstructa, fundit viscidum in vicinia ob motus defectum, impertitur omnibus liberum circulum. Salis acidum, quod semper socium habet mercurius, immutat acrimoniam specificam alcalinam, cancrofi ulceris sobolem, & effectum, & impedit ejus progressum in sana loca proxima, mutat ejus indolem rodentem causticam in materiam blandam; fortissimum enim acidum cum sale summe caustico alcalino mixtum migrat in tertium quoddam cum hoc, & ambo ex nocentissimis fiunt mitissima, & ad internum usum aptissima. Habemus plura exempla, miræ efficaciae salis spiritus

spiritus diluti contra cancerum; c) ex eadem ratione putredini ex natura omnium salium acidorum fortiter resistit, & insuper vim vitæ, stringendo solida, auget; a salis enim spiritu hoc acidum siccum non aliter ablu- dit, quam quod secum vehat, & intermixtos habeat mercuriales globulos, purissimum est, ut sæpe sæpius repetii, & facili negotio in fluida forma ab omni hete- rogeneo liberum fisci potest. Si butyrum antimonii, quod in confecti- one cinnabaris ex antimonio & mercurio sublimato primum prodit, aquæ infunditur, pul- vis albus præcipitatur, aqua supernatans decantata, est acidula parum, & si destillationi subjicitur, insipida transcendit alembicum, igne leni centum tantum gra- duum, aucto igne ascendit phlegma acidulum, remoto igne, id quod remansit in vitro, jam magis est acidum, & si denuo ex retorta destillatur, exhibet limpidissi- mum, acidissimum, pinguem, fumantem parum, salis culinaris spiritum; fuit ex his: acidum siccum effectum parum differentem ab illo spiritus salis edere; posset quis objicere: in ipso sale culinari latere hoc acidum, interim sal culinare tuto atque secure introsumi, ergo hoc acidum non separatum, nec sibi ipsi relictum, sed aliis

- c) Exc. VAN SWIETEN *Commentaria in BOERHAAVII Aphorismos de cognoscendis & curandis morbis*, T. I. pag. 901. „ Spiritus salis ma- „ rini, cum adeo efficaciter omni putredini resistat, summi pari- „ ter usus erit, modo tanta copia aquæ diluatur, ut oculo instilla- „ tum hoc liquidum vix dolorem faciat, cancerum exulceratum „ mammæ in paupercula muliere, cæteroquin sanissima per quin- „ decim menses potui hujus remedii usu sic sustinere, ut vix in „ deterius vergeret, rel.

aliis immixtum nullum specificum effectum præstare. Sed respondetur: aliter se habere tales acidos spiritus, ubi cum salibus miscentur, aliter si metallis sociantur; in priori casu plane obtunduntur, in posteriori autem eorum vis rodens manet, quam blandissimis etiam metallis communicant, & his uniti summum corrosivum edunt effectum, reuera parum distinctum ab illo, quem efficiunt per se dati. Acidum ergo salis forma sicca mercurio junctum, & vini spiritu mitigatum non multum differt a salis spiritu, vini spiritu dulcificato, quis autem nescit, hoc spiritu miros in arcenda putredine produci effectus. *d)* Tandem vini spiritus temperat, mitigat, & determinat effectum utriusque, impedit ex parte blande coagulando, ne nimium fundat mercurius humores, & auertatur ipsa salivatio, ex parte autem noxium, atque rosivum, uti jam monui, acidum salis oleoso suo principio obtundit, & ejus effectum lenit. Sic unum alterum corrigit, & mutuam limitat effectum, atque unitis sic viribus in ægri salutem agunt, diluendo, deobstruendo, roborando, expellendo, putredini resistendo, & sic non solum ad cancrosum ulcus cum humoribus delata id corrigunt, purificant, acrimoniam inuertunt, immutant & abstergant, sed in-
super

d) Clar. BOERHAAVE Elementa chem. T. II. pag. 357. de usu salis spiritus: „ hic spiritus habet proprietates acido communes, & singulares; singularis est stomacho grata, appetitum ciens, mucosa „ attenuans, digestionem promouens, putredini aduersa, bili corrigendæ, ubi acri copia putrido peccat, apta. Gangrænæ gingivarum, oris, linguæ, extirpandæ pulchre prodest: sed verbo „ dixerim, omnes superat laudes liquidum hoc salis marini acidum.

super ulteriorem progressum hujus diri mali cohibent, a vi vitæ suffulta morbosum tollunt, corruptum separant, nouam semimortuis & semianimis infundunt vitam, restituunt sanitatem, quod non fieret, si singula figillatim atque seorsim darentur, compositio ergo necessaria fuit, e qua demum emergit pharmacon tutum atque efficax. Specificam vim compositi hujus remedii in glandulosum systema comprobare videntur etiam tusses & diarrhœæ, ex negligentia atque incuria in regimine obortæ; si enim non perfecte semper tectus jacet æger, & perspiratio sufflaminatur, illico hæc sentiuntur symptomata; humores nempe ab improuido refrigerio, dum totum corpus sudore a pharmaco dato madet, e corporis superficie constrictis a frigore vasorum exhalantium ostiis, retropelluntur, & cum mercurius insimul agat, diriguntur naturæ motus non solum, ut ad alia emunctoria, sic inprimis ad illas glandulas, quarum emissaria in cauum quoddam corporis hiant; cum autem in larynge, pharynge, aspera arteria, bronchiis, pulmonibus, atque subjacente œsophago ingens glandularum adsit numerus, hæc facile a justo copiosiori affluxu extenduntur, irritantur neruei ramuli a pulmonali plexu, & recurrente neruo oriundi, excitatur tunc facile tussis, & ob insignem affluxus ad caput impetum, sub quo tamen nulla motis humoribus porta patet, sed quæ pateret naturaliter, peruerso regimine clauditur, vasorum infarctus tensiuos creant capitis dolores. Quem denique fugiunt Peyerianæ, & Brunnerianæ glandulæ, in toto intestinali tubo affatim sparsæ, nec non summa
vasorum

vasorum exhalantium copia, quorum eructante rore interna superficies hujus canalis perpetuo madet? quis nescit, a largiori secretionem, tam in glandulis, quam in vasis exhalantibus intestinorum, & sic a nimia excretionem, ac infusione materiae in hoc cauum obortam fuisse diarrhoeam? quid mirum, talem etiam nasci, si in proposita medendi methodo ex regiminis errore ad has internas partes a peripheria copiosius ducuntur eo excernenda fluida? In ipsa salivatione, si non rite procedit, reliquae secretionem sunt largiores, si autem perfecte haec succedat, imminuuntur reliquae euacuationem. e) Intelligimus ex his facile, quomodo perspirationem a dato medicamento inducta, aut imprudenter suppressa, & tussis, & capitis dolor, & diarrhoea possint induci?

§. XLVIII.

Post consideratum agendi modum laudati medicamenti a priori, superest, ut paucis adhucdum videam, quid, & quantum prodest potus calidus superbibendus? Practici in omni humorum impuritate, imprimis in lymphæ vitiis decoctis talibus calidis summam attribuerunt

e) ASTRUC *de morbis Venereis*, L. II. cap. 8. pag. 149. „ aliquando
 „ tamen, sed raro nullam, vel perexiguam salivationem cieri,
 „ & oris interiora nullo modo, vel parum affici, quamvis cæte-
 „ roquin mercurius & debita dosi, & modo debito, adhibeatur,
 „ sed tunc plerumque paulo largiores esse, vel ceteras omnes ex-
 „ cretiones, vel saltim unam alteramque, quæ idcirco sunt velut
 „ vicariæ deficientis salivationis.

buerunt laudem; selegerunt inter alia radices *sassaparillæ*, & lignum *sassafras*, quibus singularem inesse credebant virtutem, ad corrigendos vitiosos lymphaticos liquores; perplures hic allegare possem Autores, qui veritatem dicti probarent, ast studio his supersedeo; sufficit, me dixisse, potum talem calidum diluere, temperare, expellere, corrigere, se - & excretiones promouere, & sic reliquis medicamentis offerendis, & oblatis ad melius agendum sternere viam; talia enim decocta subeunt minima vasa capillaria, &, cum secum vehant extractas, & solutas e materiis adhibitis vegetabilibus salino - oleosas saponaceæ indolis, subtiliores partes, his armis instructa eo melius & fortius agunt; ex hac ratione differt etiam effectus ratione qualitatis, & quantitatis subiecti decoquendi; alia enim majorem, alia minorem possident hujus, vel illius partis, vel oleosæ, vel salinæ, vel mucilaginosæ copiam, in aliis mixtio partium a natura sic ordinata est, ut menstruo spirituofo meliorem concedant introitum, quam aquoso, & vice versa. In præsentī decocto *sassaparillæ*, & *altheæ* radice, nec non *sassafras* ligno utimur; mixtio physica radice *sassaparillæ* teste chemica analysi constat e multis partibus terrestribus, non solubilibus, e mucilaginosi paucioribus, respectu terrestrium, solubilibus, & perpauca resinosis; quando uncia duæ hujus radice in aqua excoquantur, euaporatione inspissata, antea autem colata, dat sex drachmas extracti aquosi, e residuo post decoctionem cum vini spiritu extrahitur saltem dimidius scrupulus resinosi extracti; id autem, quod adhucdum remanet, pendet nouem drach-

H

mas,

mas, & scrupulos duos: si loco aquæ primo vini spiritus rasuræ hujus radice affunditur, soluit ob intimum nexum resinotarum partium cum gummosis notabilem harum copiam, sed hac methodo postrema remanent drachmæ decem residui inertis, quando post extractionem cum vini spiritu ope aquæ mucilaginosum extractum eductum fuit, claro indicio, partes terrestres inutilis prædominari, agiles autem in mucilaginoso, & resinoso principio hospitari. *Altheæ* radix e principiis, vel partibus constitutivis mere mucilaginosi constat, sic, ut coctione in aqua purum putum exhibeat gelatinosum, & mucilaginosum succum; lignum *sassafras* denique ultimum decocti ingrediens communicat aquæ, si ejus uncia una cum hac coquitur, duas drachmas extracti gummosi. Intelligimus ex his, quibus proprie nostrum decoctum scateat partibus, & quales possideat medicatas vires? præter aquam, quæ optimum est diluens remedium, mucilaginosæ partes leniunt, lubricant, dolores sedant, gummosæ, resinosæ particulae, quæ principio salino subtili intermedio exacte cohærent, & saponem quendam constituunt, roborant, stimulum addunt, abstergunt; in methodo proposita decoctum ergo hoc mirum prodest, & juvat actionem salutarem reliquorum remediorum.

§. XLIX.

Ultimo adhucdum remedia externa consideranda veniunt. Sunt illa *fotus* & *linimentum*, quæ partim ad purgandum, & consolidandum cancrosum ulcus, partim

tim ad arcendum aëris semper hic noxii afflatum imponuntur. Experientia docuit quidem, topica talia ad domandum rebelle virus cancrosum non suffecisse, si sola per aliquot etiam tempus applicata fuerunt, quin potius magis augeri ferocitatem ulceris, si inprimis acria quædam ad tales compositiones adhibentur; quando autem huic malo pertinaci etiam interna, & quidem efficacia, atque specifica opponuntur pharmaca, quæ in fontem mali agunt, & notabilem in eo producant immutationem, atque inuersionem agilissimæ putridæ massæ, tunc etiam topica immediate applicata, atque internis remediis adjuncta certiolem, atque feliciorẽ spondent euentum; conjunctis tunc viribus resistunt morbo, & ejus efficaciam infringunt. Inter hæc topica primariam attentionem merentur illa, quæ alcalini principii causticam rodendi facultatem tollunt, carnem putrem separant, & quæ impediunt, quo minus ulcus nimium serpat. *Acetum*, blandissimum vegetabile acidum, mirum conducit: ex hac etiam ratione optimi Practici semper suis remediis cancro externe imponendis immiscuerunt acetum, f) non tam vehementer agit hoc acidum vegetabile, quam minerale, ut etiam tuto intro sumi possit, & sufficit tamen ad inuertendum, & immutandum alcali, teste tartari arcano; nititur virtute hac egregia antiseptica aceti methodus

f) PLATNER *Institut. Chir. rationalis* pag. 164. Tr. de cancro & scirrho: „idonea est compositio, quæ habet acetum, quod argenti spumam excepit, & oleum rosarum, quale vulgo linimentum nutritum appellant.

dus conficiendi ex herbis sic dictis vulnerariis cum aceto officinales aquas vulnerarias, quorum usum internum, & externum in omnis generis vulneribus, ulceribus cacoëthicis, gangrænofis, & ad ipsum declinandum sphacelum mirum attollunt; in ipsa peste acetum virus contagiosum agilissimum eneruat, putredini ergo semper, & efficaciter resistet etiam in cancroso ulcere. Vasa enim stringit, hæmorrhagias impedit, alcalescentem tabum obtundit, & sic ex sua parte opem atque auxilium fert eximium, reliquis & internis & externis adhibitis remediis. *Plumbacea* tandem virtutem suam exsiccantem comprobauerunt diu, imbibunt saniem, atque ichorem corruptum, exsiccant ulcus, nouæ bonæ carnis incrementum augent, semper ergo inter primaria epulotica habita, & in omnibus ulceribus malignis tanquam optima mundificantia applicata fuerunt. Cancro exulcerato imposuerunt, tanquam specifica, & laminam ex plumbo confectam in cancro nondum rupto, hac semper tecto, deprædicarunt, ut optimum defendens ab aëris afflatu damnofo. Semperuiui maioris succo vim refrigerantem, & adstringentem tribuunt Medici; non sine ratione ergo hic etiam succus nostrum ingreditur unguentum, constringendo placide dilatata, & ex parte rupta, atque erosa oscula, nouum is etiam creabit tonum, ad promouendam sanationem necessarium, & refrigerando molestum atque dolorosum inflammationis sensum leuabit, qualem etiam effectum temperantem *rosarum* atque *sambuci* aqua præstant. *Sal ammoniacum*, & *vitriolum de cypro* ad auferendam luxuriantem, & mortuam jam carnem addita

addita esse per se patet; cum autem omnia acria tam infensa sint aliàs cancro, putaremus, hæc non optimo consilio adjecta esse, sed scimus generaliter, omnia externa parum leuaminis adferre, nisi etiam per interna efficacia occurratur malo remedia; nocerent forsan, si non aliis jam morbi vehementia esset infracta: hoc autem facto absque omni damno, & noxa tollunt carnem mortuam, conjunctis enim & congregatis viribus agunt omnia, & nisi hæc combinatio facta fuisset, frustra expectaremus bonum euentum; pro topicis in præsentī nostro casu optima ergo selecta fuisse, quæ auxiliantibus reliquis internis felicem spondent effectum, ex dictis patet.

§. L.

Pertractassē atque exposuissē nunc omnia, quæ ad enodandam & probandam a priori methodum specialiore, & singularem medendi cancro necessaria fuerunt? Feci id pro modulo virium mearum; ultra posse nemo obligatur, nec obligari potest; experientia ordine præcedit in medicina, ratio sequitur; priorem non solum a Clar. de SANCHEZ habemus plenam in communicata methodo, qua feliciter cancrum jam profunde serpentem, & quaquaversum se extendentem exacte curatum vidimus; sed etiam præter illum Exc. VAN SWIETEN tanquam infallibile remedium contra atrocem, rebellem, atque dirum inimicum nostræ sanitatis & vitæ, quem cancer, si adest, perpetuo agit, commendavit mercurii sublimati usum: dimidium hujus granum
in

in frumenti spiritus uncia una solutum mane & vesperi ad duo cochlearia sumtum, non solum luem veneream, sed ipsum cancrum profligasse testatur. g) Ratio denique consentit, & a priori summam habemus probabilitatem, quod hactenus perpenſa remedia egregium talem effectum salutarem ex ſua indole, atque natura edere poſſint. Quid dubitemus? alacres occasione oblata imitemur & methodum hanc, ut experientiam tantorum virorum fide digniſſimorum noſtra ipſa comprobe-
mus. Sed omni cura, omni attentione, omni prudentia, atque exacta conſideratione circumſtantiarum omnium eadem tentemus, quam maxime neceſſe eſt. Vela nunc contraho, & colophonem dum addo pertractationi, utor dicto Quintiliani: *Si quid deſit operi, id ſupplet ætas, & ſi quæ ſunt dicta juveniliter, pro indole accipiuntur!*

T A N T V M.

g) vid. IOS. BENEVENUTO Medici Lucenſis Diſſertatio hiſtorica episto-
laris ad Clar. IAC. BARTH. BECCARIVM, quæ epidemica febris in Lucen-
ſis dominii quibusdam pagis deſcribuntur graſſantes, nec non mercurii
atque corticis Peruviani uſus in earum uſu rationis examini ſubjiciun-
tur, Lucc. 1754. in 4.

